

اسناد تعامل و مطلوب

مسجد بابر کوٹہ ٹوبہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سند تعامل مطلوب
مسجد با کوکوندزوان

تهیه و تنظیم: مرکز رسیدگی به امور مساجد
انتشار: چاپ نخست، پاییز ۱۳۹۷

مدیر هنری: محسن هادی

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان دانشگاه جنوبی، نبش

کوچه عطار، پلاک ۵.

کد پستی: ۱۳۱۶۷۱۳۴۹۹

تلفن: ۶۶۴۹۷۰۲۷

www.masjed.ir

« فهرست

۱۱	خلاصه اجرایی
۱۷	بررسی وضع موجود تعامل کودک و نوجوان با مسجد
۲۳	مقدمه
۲۶	مفاهیم اصلی در سند
۲۹	اصول تعامل تربیت محور مسجد با کودک و نوجوان
۳۳	چشم انداز تعامل تربیت محور مسجد با کودک و نوجوان
۳۴	ارویکرد اساسی مرکز در باب تعامل مسجد با کودک و نوجوان
۳۷	انظام تأمین و تعامل سرمایه انسانی
۴۳	انظام مدیریتی
۵۳	انظام نرم افزاری
۶۷	انظام سخت افزاری
۷۹	انظام ارتباطات محیطی

« دیباچه

در طلایه چهل سالگی انقلاب شکوهمند اسلامی و بعد از چهار دهه تلاش و مجاهدت در عرصه های اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی، فکر و کلام رسا و اسخ امام راحل به گوش می رسد که: «مسجد محلی است که از آن باید امور اداره شود. این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت ما درست کرد. این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند. اینطور نباشد که خیال کنند که حالا دیگر ما پیروز شدیم، دیگر مسجد می خواهیم چه کنیم. پیروزی ما برای اداره مسجد است.»^۱

در تمام این سالها، فعالیت های شایان توجهی در بسیاری از نهادها و سازمان های متولی در حوزه مسجد صورت گرفته است. اما دانش تخصصی مدیریت مسجد و تدوین نظریات و تجربیات مرتبط با آن، در این دوره، امری مغفول و فراموش شده بود که در آستانه چهل سالگی انقلاب اسلامی و عطف به فرمایش امام عزیز (ره) که پیروزی ما برای اداره مسجد است، بر آن شدیم، داشته های خود را در مرکز رسیدگی به امور مساجد که به تعبیر مقام معظم رهبری، به عنوان «مرکز و مرجع مقبول، آگاه و نافذالکلمه ای در امر مساجد» محسوب می شود، در حوزه های مطالعاتی، برنامه

۱: ۵۹/۴/۲۰:

۲: ابلاغیه رهبر معظم انقلاب به آیت الله مهدوی کنی برای تاسیس مرکز

ای و عملیاتی تجمیع و تدوین نموده و به محضر صاحب نظران، دست اندر کاران و کارگزاران عرصه مسجد تقدیم نماییم.

امید است ضمن مطالعه و بهره مندی از این مجموعه، با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، در تکمیل هر چه بهتر و کیفی محصولات در حوزه مدیریت مسجد، سهیم باشید. فراموش نکنیم «چنانچه مساجد کیفیت شایسته خود را بیابد، هزینه های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه، مردم و مسئولان برداشته خواهد شد»^۱.

مرکز رسیدگی به امور مساجد

سند تعامل مطلوب
مسجد باکو کو نوجوان

«خلاصه اجرایی»

به سفارش مرکز رسیدگی به امور مساجد و با هدف بهبود جهت گیری و هماهنگی بخش های مسئول در عرصه مسجد و کودک و نوجوان طرح تدوین سند تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان تهیه شده است که خروجی اصلی آن سندی با همین عنوان بوده که پیش روی شماست. این طرح در سه فاز تعریف و ذیل هر فاز گام ها و خروجی هایی ارائه شده است. در فاز اول، وضع موجود بررسی شده و تلاش شد در این زمینه آسیب شناسی جامعی ارائه شود. این فاز شامل آسیب شناسی تعامل کودک و نوجوان با مساجد و احصای سیاست ها، اقدامات و ظرفیت های مرکز رسیدگی به امور مساجد جهت تعامل مطلوب کودک و نوجوان با مسجد بودند. بدین منظور گام های زیر تعریف شده است:

■ **بررسی کتابخانه ای** در حوزه آسیب شناسی با تاکید بر تعامل کودک و نوجوان با مسجد

■ **بررسی اقتضائات** (عملکرد، سیاست ها، آسیب ها و ظرفیت ها) مرکز رسیدگی به امور

مساجد از طریق مصاحبه و بررسی اسناد و مدارک

در فاز دوم به بررسی وضع مطلوب تعامل مسجد با کودک و نوجوان پرداخته شد. این فاز، شامل احصای اصول کلی و ارزش های حاکم بر تعامل مسجد با مطلوب کودک و نوجوان و احصای اصول

فرعی متناسب با روحیات و اقتضات کودک و نوجوان بودند که بدین منظور گام‌های زیر انجام شده‌اند:

■ **بررسی کتابخانه‌ای** در حوزه ادبیات موضوع حوزه مسجد، تربیت و کودک، نوجوان

■ **بررسی مساجد موفق** در امر کودک، نوجوان

در فاز سوم احصای راهبردها در راستای تعامل مطلوب کودک و نوجوان انجام شد؛ و خروجی آن تدوین سند راهبردی پژوهش در این حوزه بوده است.

برای تدوین این سند، ضمن بررسی آیات و روایات مرتبط با امر مهم مسجد و مصاحبه با صاحب نظران، بیش از ۲۰ کتاب مرتبط با موضوع، نزدیک به ۱۸۰ مقاله مرتبط و ۴ پایان نامه که در این زمینه نوشته شده‌اند به همراه چندین گزارش در خصوص مساجد موفق کشور مطالعه و فیش برداری شدند. به علاوه اسناد بالادستی که به تفصیل یا اجمال در مورد مسجد می باشد همچون سند مهندسی فرهنگی، چشم انداز مساجد در افق ۱۴۰۴، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (ذیل هدف عمیاتی ۷) سند نقشه جامع علمی کشور (ذیل راهبرد ۶) به اجمال مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین در این خصوص، بیانات امام راحل و مقام معظم رهبری و پیام‌های ایشان به اجلاس‌های سراسری نماز مورد مطالعه قرار گرفته و در تدوین سند لحاظ شده‌اند. در بخش دیگری از پژوهش اهداف، اسناد و ساختار مرکز رسیدگی به امور مساجد مورد بررسی قرار گرفت. مخاطب اصلی سند، مرکز رسیدگی به امور مساجد است و اکثر اقدامات ناظر به حیثه مسئولیت مستقیم این مرکز پیش بینی شده است اما به تبع امکانات بالفعل و بالقوه مرکز رسیدگی به امور مساجد در مطالبه و پیگیری اقدامات کلان و ملی، اقداماتی طراحی شده که می تواند از سوی این مرکز در سطوح دیگر، چه در سطح مسجد (سطح خرد) و چه در سطح سازمان‌های بالادستی (سطح کلان) برنامه ریزی یا مطالبه شود.

این سند از جمله اسناد بالادستی است که مبنای سایر برنامه‌ها همچون برنامه ریزی راهبردی، تدوین شاخص‌های عملیاتی، برنامه‌های اجرایی معاونت‌ها و... قرار می گیرد. به دلیل لزوم رعایت اختصار در سند و حفظ ماهیت بالادستی خود در هر بخش اقدامات به صورت ایجاز بیان شده که هر یک برای اجرا می بایست به تفصیل مورد بحث قرار گیرد. البته مناسب بود که سند مسجد

تراز پیش از این سند تهیه و تدوین شود که در این صورت انسجام و هماهنگی بالاتری احساس می‌شد.

واضح است که اصلاح تعامل مسجد با کودک و نوجوان علاوه بر اقداماتی که مستقیماً مرتبط با این قشر است می‌بایست اقداماتی جهت بهبود کلیت ارکان مسجد انجام شود. بنابر این بخشی از اقدامات به طور مستقیم مختص این قشر است و برخی اقدامات ناظر به بهبود کلیت ارکان مسجد. ساختار این سند به صورت پنج سطحی و مشابه اسناد بالادستی موجود نظام، طبقه بندی شده است:

■ **چشم انداز:** که برای یک افق ۱۰ ساله قابل تحقق است؛

■ **رویکرد اساسی:** که برآمده از جهت گیری کلی سند، چشم انداز و ناظر به اهداف کلان نوشته شده است.

■ **اهداف کلان:** که ذیل پنج عرصه دسته بندی شده‌اند. (۱۲ هدف کلان)

■ **راهبردها:** ذیل هر هدف کلان تعدادی راهبرد نوشته شده است. (۳۹ راهبرد)

■ **اقدامها:** عملیاتی ترین سطح سند که مرکز می‌تواند اجرا کند و یا اجرای آن را تسهیل کند. (۲۴۴ اقدام)

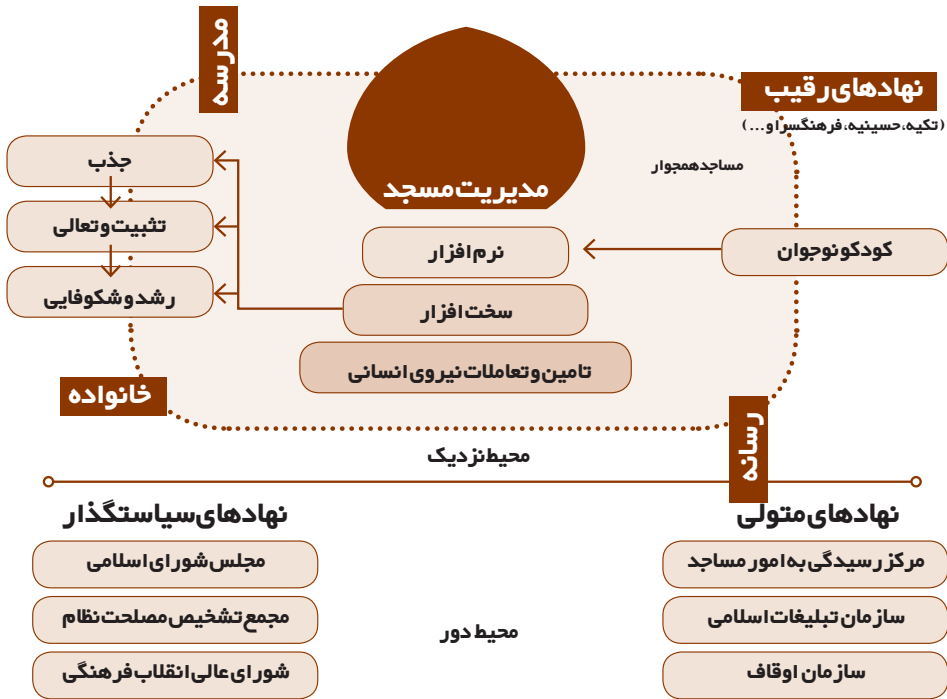
به منظور نظم منطقی اهداف کلان، راهبردها و اقدامات در فرایند پژوهش مدلی پنج بخشی طراحی شده است که شامل اجزای ذیل می‌باشد:

جهت تبیین تعامل کودک و نوجوان با مسجد می‌بایست ابتدائاً نگاهی جامع به عوامل دخیل در این پدیده داشت، سپس نسبت هر یک از مؤلفه‌ها را با یکدیگر مشخص نمود. برای این مهم، در فرایند پژوهش با رویکرد نظام مند (سیستمی) مدلی پنج بخشی طراحی شد که شرح روبرو می‌باشد.

اجزای مدل عبارت است از:

« تأمین و تعاملات سرمایه انسان

این زیر نظام شامل چهار بخش تشکل های مسجد (همچون بسیج و کانون فرهنگی)، فعالان مسجدی، اهالی مسجد و خادم می باشد.

شکل ۱: مدل تعامل مسجد و کودک و نوجوان

« مدیریت مسجد

هر نهادی برای نیل به اهداف خود، نیاز به مدیریت دارد. مسجد نیز با وجود کارکردها، تعاملات و فعالیت های متنوع از این قاعده مستثنی نیست. زیر نظام مدیریت مسجد متشکل از امام جماعت (به عنوان مدیر طبیعی مسجد) و هیئت امنا و شورای فرهنگی (به عنوان ستاد برنامه ریزی و پشتیبانی) است.

« نرم افزار

زیر نظام نرم افزار مسجد شامل سه بعد «محتوا و پیام»، «قالب و ابزار» و «زیر ساخت» است. دو بعد «محتوا و پیام» و «قالب و ابزار»، ارتباط مستقیمی با اهداف تربیتی تبلیغی مسجد در تعامل با کودک و نوجوان دارد. منظور از پیام‌ها همان مفاهیمی است که هر فعالیتی در مسجد با هدف القای آن‌ها انجام می‌گیرد. قالب‌ها، ابزارهای انتقال پیام است؛ ابزارهایی همچون منبر، دعوت غیر مستقیم و ...

بعد «زیر ساخت» ناظر به نظام‌های اطلاعاتی و ساختاری مطلوب جهت بستر سازی عملکرد بهینه مساجد در حوزه کودک و نوجوان می‌باشد. این زیر ساخت‌ها هر چند عمدتاً از سوی نهادهای بالادستی طراحی می‌شوند اما از آن‌جا که زمینه ساز و پیشران عملکرد بهینه مساجد محسوب می‌شوند می‌توانیم مسائلی مربوط به آن را ذیل بخش نرم افزاری مسجد محسوب نماییم.

« سخت افزار

عناصر فیزیکی و پشتیبان فعالیت‌های مسجد، سخت افزار مسجد هستند. «بودجه» «تجهیزات و امکانات» و «کالبد» سه بعد مهم و اثرگذار سخت افزاری در تعامل کودک و نوجوان با مسجد می‌باشند.

« ارتباطات محیطی مسجد

اگر مسجد بخواهد اثرگذاری جدی بر جامعه داشته باشد، ناگزیر به تعامل جدی با سایر نهادهای اجتماع است. مسجد با رویکرد سیستمی، یک سیستم باز است که از محیط خود و سایر نهادها ورودی می‌پذیرد و بر آن‌ها اثرگذار است. این تعاملات بر حسب نزدیک و یا دور بودن محیط به دو دسته ارتباطات عرضی (با محیط نزدیک) و ارتباطات طولی (با محیط دور) تقسیم می‌شوند.

« محیط نزدیک (ارتباطات عرضی)

تعامل با محیط نزدیک مسجد در حوزه کودک و نوجوان به پنج بخش تقسیم می‌شود.

- تعامل با نهادهای تربیتی، فرهنگی و آموزشی
- تعامل با نهادهای رقیب
- تعامل با همسایگان
- رسانه

« محیط دور (ارتباطات طولی)

هر چند مسجد مستقیماً توسط مردم اداره می‌شود، اما در نظام اسلامی که هدف آن احیای مسجد است سیاست‌های سازمان‌های بالادستی متولی مساجد یا نهادهای سیاست‌گذار فرهنگی، اثر جدی بر فعالیت‌های مسجد دارد. لذا ارتباطات طولی مسجد در دو دسته ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرند.

- نهادهای سیاست‌گذاری و سطوح کلان
- نهادهای متولی مسجد و فرهنگ

« بررسی وضع موجود تعامل کودک و نوجوان با مسجد

مساجد در عرصه کودکان و نوجوانان می‌بایست محور پویای جامعه در راستای عبودیت فردی و اجتماعی باشد و بر عرصه‌های دنیوی و اخروی امامت کند اما امروزه عموماً مساجد امروزی جایگاه اصیل خود را از دست داده‌اند؛ به گونه‌ای که کارکردهای آن تحدید شده، پاسخ‌گوی نیازهای مردم نیست و به تبع، حضور کودکان و نوجوانان در مساجد کم رونق شده است. این مسئله را می‌توان از جنبه‌های مختلفی بررسی نمود. در این بخش آسیب‌هایی که در برخی مساجد وجود دارد در شش بخش نظام مدیریتی، نظام تأمین و تعاملات نیروی انسانی، نظام نرم افزاری، نظام سخت‌افزاری و نظام ارتباطات محیطی ارائه می‌شود. بخش پایانی، تشریح آسیب‌ها از منظر تمدنی می‌باشد. از آن جا که مسجد و تمدن نسبت به یکدیگر دارای تأثیر و تأثر است می‌توان گفت احیای مسجد، احیای تمدن اسلامی است و در صورتی که مسجد، در ایران احیا شود انتظار می‌رود حرکت بلاد اسلامی نیز به تبع احیای مسجد، به سمت آرمان تمدن اسلامی تسهیل و تسریع می‌گردد.

از آن جا که آسیب‌های وضع موجود تعامل کودکان و نوجوانان با مسجد تحت تأثیر آسیب‌های زمینه‌ای دیگری می‌باشد، در این بخش آسیب‌ها در دو عنوان کلی «آسیب‌های زمینه‌ای» و «آسیب‌های اختصاصی وضع موجود تعامل کودکان و نوجوانان با مسجد» ارائه می‌گردد.

« نظام مدیریتی

از جنبه مدیریت در مساجد، با مفروض داشتن جایگاه اصیل امام جماعت به عنوان مدیر طبیعی مسجد، مهم‌ترین آسیب فاصله گرفتن امام جماعت از امامت و مدیریت مسجد و در بخش دیگر، ضعف در عملکرد هیئت امناست.

در بخش آسیب‌های اختصاصی در حوزه تعامل مسجد با کودکان و نوجوانان باید گفت آسیب‌هایی که با برخی ائمه جماعت مرتبط است عبارت است از: «عدم درک ضرورت حضور کودکان و نوجوانان در مسجد، ضعف مهارت ارتباطی در تعامل با کودکان و نوجوانان، ضعف حضور و نبود جایگاه تربیتی نظارتی در برنامه‌های تشکل‌های مسجدی، ناتوانی در جذب کودکان و نوجوانان به دلایلی همچون کبر سن، ناآشنایی با اقتضائات و مسائل کودکان و نوجوانی و فقدان خصوصیات جذاب برای کودکان و نوجوانان همچون ورزشکار بودن و...» می‌باشد.

در بخش آسیب‌های اختصاصی از منظر هیئت امناء، آسیب‌هایی همچون: «فقدان نگاه فرهنگی تربیتی و به تبع عدم اهتمام به جذب نهادها به مسجد، عدم پشتیبانی مادی و معنوی از تشکل‌های فرهنگی» به عنوان آسیب‌های اصلی محسوب می‌شوند.

در مقام تبیین علل آسیب‌های مرتبط با مدیریت مسجد می‌توان به «عدم اهتمام امام جماعت به مدیریت مسجد، تعدد در اشتغالات، ضعف دانشی و مهارتی در رهبری جماعت، ضعف در جلب مشارکت و وحدت‌آفرینی میان ارکان مسجد، عدم درک جایگاه محوری خود در اداره مسجد، عدم تعامل مؤثر با محیط بیرونی مسجد همچون نهادهای منطقه‌ای و بافت محلی» اشاره نمود. البته خلأهای محتوایی و روشی حوزه علمیه در تربیت امام جماعت به عنوان اصلی‌ترین نهاد در امر پرورش ائمه جماعت مسجد نیز در این بخش قابل ذکر می‌باشد.

در بخش هیئت امناء نیز می‌توان به زمینه‌های آسیب‌زا همچون «اعمال حاکمیت بر کلیه امور مسجد، اختلاف نظر با امام و تشکل‌های مسجدی، کهولت سن، ضعف در تأمین بودجه و امکانات سخت‌افزاری، عدم شفافیت در عملکرد، ایجاد تبعیض میان خواهران و برادران در تخصیص منابع و غالب بودن عوام زدگی بر ذهنیت برخی اعضا» اشاره نمود.

« نظام تأمین و تعاملات نیروی انسانی

تشکل‌های مسجدی، اهالی مسجد و خادم مسجد به عنوان نیروهای فرهنگی عملیاتی امام جماعت هستند. در میان مهم‌ترین آسیب‌ها تاکید بر نقش محوری تشکل‌های فرهنگی، ضعف مشارکت و نقش آفرینی آنان در امور مسجد و از سوی دیگر عدم وحدت و همگرایی میان این عناصر می‌باشد.

آسیب‌های مسجد از منظر نیروی انسانی در سه بخش تشکل‌های مسجدی، اهالی مسجد و خادم قابل بررسی است.

تشکل‌های مسجدی به عنوان کارآمدترین بازوان فرهنگی - عملیاتی امام جماعت در امر تعامل مسجد با کودکان و نوجوانان دچار آسیب‌هایی در تعامل با مسجد هستند. به لحاظ مدیریتی، احساس خودمختاری و خودکفایی از مسجداز مهم‌ترین آسیب‌هاست. به لحاظ رفتاری، عدم اهتمام تشکل‌ها به مشارکت و حضور در برنامه‌های عمومی مسجد، عدم تکریم شایسته از کان مسجد به خصوص امام جماعت و اهتمام ضعیف به امور کودکان (در مقایسه با نوجوانان و جوانان) از آسیب‌های عمده در این بخش است.

اهالی مسجد به عنوان مخاطبان ثابت برنامه‌های مسجد نیز دچار آسیب‌هایی فرهنگی هستند. احساس انحصار فعالیت‌های مسجد به عبادت سالمندان، برخورد نامناسب و عدم حمایت مادی و معنوی از حضور کودکان و نوجوانان، درک نادرست از کارکردهای مسجد و فقدان انگیزه در راستای تعامل حسنه با کودکان و نوجوانان از آسیب‌های اساسی در این بخش می‌باشد.

خادم مسجد نیز به عنوان فردی که در وضع موجود بیشترین تعامل را با مردم دارد دچار آسیب‌هایی همچون: ضعف مهارتی در تعاملات اجتماعی جهت جذب کودکان و نوجوانان، ضعف در آراستگی ظاهری، ضعف مهارتی در تنظیم تجهیزات مسجد از جمله سیستم صوت، تعامل ضعیف با تشکل‌های فرهنگی، مشکلات معیشتی و ضعف شناخت از جایگاه رفیع خدمت به مسجد و ضعف در تکریم از سوی سایرین می‌باشد.

« نظام نرم افزاری

نظام نرم افزاری مسجد به عنوان روح حاکم بر فعالیت ها دچار آسیب هایی به شرح ذیل می باشد در دو بعد «محتوا و پیام» و «قالب و ابزار» که عمدتاً ناظر به فعالیت های درون مسجد می باشد آسیب هایی وجود دارد که عبارت است از: «عدم تناسب برنامه های عمومی مسجد با روحیات کودکان و نوجوانان، عدم اهتمام به نقش آفرینی مسجد در موضوعات مورد نیاز یا مورد تمایل کودکان و نوجوانان، گرایش افراطی به انجام کارهای مقطعی و زودبازده و غفلت از امر تربیت، نبود نقشه راه برای نیل از وضع موجود به مطلوب، عدم رعایت اقتضانات گونه های مساجد شهری و روستایی و انواع مخاطبان، عدم تعادل شور و شعور و ضعف نوآوری در تبلیغ دینی» می باشد. در بعد «زیر ساخت» که ناظر به زمینه های ساختاری و اطلاعاتی است که پیشران و انگیزاننده فعالیت های مسجدی محسوب می شود آسیب های ذیل وجود دارد: «ضعف در نظام های ارزیابی و نبود نظام سطح بندی مساجد در حوزه فعالیت های مرتبط با کودک و نوجوان، عدم طراحی الگوی تعامل مسجد با سایر نهاد های، به روز نبودن نظام های اطلاعاتی در حوزه فعالیت های مساجد در حوزه کودک و نوجوان، عدم وجود بستر هایی جهت شبکه سازی مساجد»

« نظام سخت افزاری

نظام سخت افزاری متشکل از سه بعد کالبد، بودجه و تجهیزات و امکانات می باشد که آسیب های کالبدی مسجد عبارت است از: «نقص در قسمت های کالبدی همچون مکان اختصاصی برای کودکان، ضعف در جذابیت نمایی داخلی برای کودکان و نوجوانان، کمبود فضا جهت فعالیت و استفاده در زمینه آموزشی برای تشکل های مسجد، عدم رعایت استاندارد ساخت بر اساس سرانه و سطح دسترسی مردم به مسجد، ایجاد بی رویه واحدهای تجاری در جنب مسجد، ضعف ایمنی بنا در برابر حوادث، عدم رعایت عدالت در تخصیص مکان برای بانوان، خانه عالم و مکانی برای بانوان معذور و دوری معماری مساجد از معماری اصیل اسلامی و ایرانی». آسیب های سخت افزاری از منظر بودجه عبارت است از: «ضعف در هدایت بودجه های مسجد به سمت حمایت از جذب کودکان و نوجوانان به مسجد، ناتوانی در تأمین مالی فعالیت های مرتبط با کودکان و نوجوانان، ضعف در ساماندهی و ترغیب سنت وقف برای امور آموزشی تربیتی مساجد، مخدوش شدن اعتبار مسجد در تأمین هزینه ها»

از منظر تجهیزات و امکانات، آسیب‌های سخت‌افزاری را می‌توان به شرح ذیل برشمرد: «در نظر نگرفتن جاذبه‌های ثانوی مباح در راستای جذب کودکان و نوجوانان به مسجد، ضعف امکانات آموزشی در مسجد، ضعف در رعایت نمودن استانداردهای تاسیسات برودتی و حرارتی، نبود تجهیزات صوتی استاندارد در مساجد، عدم تجهیز مساجد به ابزارهای روزآمد جهت تسهیل امر تبلیغ و ضعف در رسیدگی به وضعیت کتابخانه مساجد»

« نظام ارتباطات محیطی

نظام ارتباطات محیطی مسجد در دو بعد ارتباطات با محیط نزدیک و ارتباطات با محیط دور دارای مشکلات متعددی است. آسیب‌های مرتبط با ارتباطات مسجد با محیط نزدیک عبارت است از: «عدم ارتباط مسجد با نهادهای فرهنگی آموزشی منطقه همچون مدرسه، نقش آفرینی ضعیف مهد کودک‌ها جهت جذب مخاطبان به مسجد، پایین بودن جایگاه مسجد در فضای مجازی، بازی‌های رایانه‌ای و نوشت افزار، رشد بی‌رویه نهادهای رقیب مسجد و تحت الشعاع قرار دادن کارکردهای اصیل مسجد، ناآگاهی خانواده‌ها از عوامل جذب فرزندان به مسجد، ضعف نقش آفرینی مسجد در مدیریت محلی و منطقه‌ای، پایین بودن جایگاه مسجد در رسانه ملی و نبود ارتباطات نظام‌مند مساجد در سطح منطقه و شهر»

از جنبه ارتباطات مسجد با محیط دور که مشخصاً نقش آفرینی سازمان‌های متولی و سیاست‌گذار در امر مسجد مد نظر می‌باشد، می‌توان به آسیب‌های ذیل اشاره نمود: «غفلت سازمان‌های متولی امور کودکان و نوجوانان از ظرفیت عظیم مساجد، کمبود امام‌جماعت در سطح کشور، عدم هماهنگی و ابهام در حیطه مسئولیت دستگاه‌های متعدد متولی، فقدان سیاست‌گذاری کلان و جامع در حوزه مسجد، بی‌توجهی نهادهای حکومتی به امر عمران مادی و معنوی مسجد، نبود بانک اطلاعاتی جامع از وضعیت مساجد کشور، نبود قرارگاهی جهت ساماندهی وضع مساجد»

« بررسی آسیب‌ها از منظر تمدنی

مسجد عضوی محوری در نظام تمدنی است که هم متأثر از جهت‌گیری‌های جامعه است و هم اثرگذار بر آن. لذا در تحلیلی کلان می‌توان گفت مسائلی در رویارویی دو تمدن غربی و اسلامی به وجود آمده که به تبع تغییر در سبک زندگی و ساختارهای اجتماعی، مسجد از جایگاه اصیل

خود فاصله گرفته است و پویایی و استقبال عامه از مسجد تحت تأثیر قرار گرفته است. تهاجم فرهنگی، اقتضائات جامعه شبه مدرن همچون تغییر در کارکردها و نقش‌های رفتاری خانواده، دگرگونی شیوه‌های ارضای نیازها، تنافی ساعات انجام عبادات یومیه با سایر اشتغالات معمولی، توسعه شهری و ساختارهای معماری جدید، عدم توجه به ساخت مسجد در بافت شهری جدید، ضمنی شدن عبادات در ضمن سایر فعالیت‌ها، احساس کمبود وقت برای مشارکت در برنامه‌های مسجد، غلبه فردگرایی و خانگی شدن فعالیت‌های فوق برنامه از جمله برنامه‌های فوق برنامه یا حتی برنامه‌های مذهبی، است. البته جایگاه مسجد در نظام تمدنی به گونه‌ای است اگر جایگاه واقعی مسجد در جامعه ارتقا یابد عناصر تمدنی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرند.

«مقدمه»

توجه به کودک و نوجوان از بایسته‌های اساسی و راهبردی یک نظام اجتماعی دینی است؛ چراکه دل‌های آنان همچون زمین‌های آماده‌ای است که پذیرای بذر معارف بوده و آینده روشن امت اسلامی در گرو شکل‌دهی صحیح به جهان‌بینی و نظام اعتقادی-ارزشی ایشان است.

بر اساس الگوی اصیل اسلامی، خانواده اولین بستر رشد و تربیت دینی است و پس از آن، مسجد اولین و مبنایی‌ترین نهاد تربیتی و اجتماعی‌سازی کودک و مرکز ثقل تربیت در نظام اسلامی است؛ مسجدی که با بر خور داری از کارکردهای چندگانه از بدو تولد و حتی قبل از آن، می‌تواند برنامه‌های گسترده تربیتی را برای خانواده و کودک مهیا سازد. مسجد تنها نهاد اجتماعی است که فرد مسلمان می‌تواند از بدو تولد تا آخرین روز زندگی‌اش با آن ارتباط مستمر و عمیق برقرار نموده و همواره درهای آن به روی دل‌های مهیا و حتی خسته از ناملایمات روزگار باز است. مسجد همان خانه است؛ اما خانه‌ای نه برای یک خانواده کوچک نسلی، بلکه برای خانواده‌ای به گستردگی امت اسلامی که صاحب این خانه، همانا پروردگار تبارک و تعالی است.

مسجد با چنین عظمت و جایگاهی در شکل‌گیری و استمرار تمدن اسلامی از ابتدا نقش محوری داشته، دارد و خواهد داشت. تحقق آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی ایران همچون برپایی تمدن

عظیم اسلامی و کسب آمادگی برای برقراری عدالت و معنویت در جهان، در گرو تلاشی جهادگونه و همه جانبه در همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. نیل به این اهداف، نیازمند برخورداری کشور از سرمایه عظیم انسان های عالم، متقی، آزاده و اخلاقی است. انسان هایی که در مسیر تعالی خویش، بار ایجاد تمدن عظیم مهدوی را به دوش کشند، نظام اسلامی را بارور نموده و برای جهانیان الگویی الهام بخش باشند؛ چنین نیروهای شایسته ای را می توان با برنامه ریزی مسجد محور به وجود آورد و از امروز برای فرداهای روشن اقدام نمود.

هر چند از ابتدای برپایی نظام جمهوری اسلامی ایران، تلاش های گسترده ای در زمینه های فرهنگی - تربیتی صورت گرفته است؛ اما امروزه شاهد برخی گسست های فرهنگی - ساختاری عوامل تربیتی نظام اسلامی با مسجد هستیم که این ضعف ها در تعامل کودک و نوجوان با مسجد نیز نمود پیدا کرده است. به نظر می رسد این مسئله تا حدودی تحت تأثیر تهاجم فرهنگی، کم تحرکی برخی مساجد، آسیب های نهاد های فرهنگی - تربیتی و نهایتاً کم توجهی سازمان های متولی و سیاست گذار در عرصه فرهنگ و مسجد است؛ لذا جهت تقویت هویت تمدنی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران از طریق تربیت بزرگ ترین سرمایه های نظام اسلامی یعنی کودکان و نوجوانان، موضوع تعامل تربیت محور کودکان و نوجوانان با مسجد از اولویت های اساسی است.

تحقق این هدف، نیازمند ترسیم نقشه راهی است که در آن اصول حاکم و راهبردها و اقدامات لازم در این مسیر به صورت شفاف و دقیق مشخص شده باشند. پیرو تأکیدات مقام معظم رهبری مبنی بر توجه به کودکان و نوجوان و موضوع مسجد و در راستای تحقق راهبرد جوان سازی مساجد، موضوع تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان در دستور کار معاونت فرهنگی مرکز رسیدگی به امور مساجد قرار گرفت و پس از تصویب، با شکل گیری حلقه ها و انجام اقدامات کارشناسی - پژوهشی در دفتر مطالعات و پژوهش ها و هیأت اندیشه ورزی مسجد سندی تحت عنوان «سند تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان» تنظیم شد و به مسئولان ذی ربط تقدیم شد. در تنظیم این سند تلاش شده با شناخت آسیب شناسانه وضع کنونی مساجد و فهم وضع مطلوب مسجد در تعامل با کودک و نوجوان، اصول و ارزش های حاکم، چشم انداز، اهداف کلان و راهبردهایی جهت تحقق هدف مذکور تبیین شود. امید است این تلاش ها مورد رضایت حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام و نایب برحق ایشان قرار گیرد.

این سند با در نظر گرفتن اسناد بالادستی و اقتضات تنظیم شده است؛ اما با توجه به این که

سایر اسناد سازمانی در حال تنظیم است ضروری است این اسناد باهم نگری شوند تا از تشتت اقدام‌ها و عدم هماهنگی اسناد جلوگیری شود. از سوی دیگر با توجه به این که سند مزبور از جمله اسناد بالادستی سازمانی محسوب می‌شود لازم است برای اجرایی سازی آن (با لحاظ جنسیت و اقتضائاتی همچون شهری-روستایی، شهرهای مختلف و مناطق شهری) شیوه‌نامه‌هایی در بخش‌های مختلف تنظیم شود.

سند پیش رو که حاصل تلاش گروهی از پژوهشگران در دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) است، در چندین بخش تنظیم شده است. در بخش اول به تعریف کلیات و مفاهیم اصلی مندرج در سند پرداخته شده است. در بخش دوم به اصول تعامل تربیت‌محور مسجد با کودک و نوجوان پرداخته شده است. در ادامه چشم‌انداز مرکز در تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان و اهداف کلان، راهبردها و اقداماتی که برآمده از دو مختصات آسیب‌شناسی وضع موجود و مسجد تراز اسلامی است، ارائه شده است. الگوی تنظیم اهداف کلان، راهبردها و اقدامات تا حدودی مشابه الگوهای سند نویسی رایج در کشور و بر اساس رویکرد نظام‌مند به مسائل، تنظیم شده است.

اهداف کلان، راهبردها و اقدامات در پنج حوزه کلی دسته‌بندی شده‌اند؛ نظام ارتباطات محیطی، نظام مدیریت مسجد، نرم‌افزارها، نظام تعامل و تأمین نیروی انسانی و سخت‌افزارها، رئوس این پنج حوزه هستند که هر یک مسائلی داشته‌اند و به تبع اهداف، راهبردها و اقداماتی برای بهبود پیشنهاد شده است.

در بخش پایانی این سند نیز برای احتراز از درافتادن در ورطه سند نویسی، ستاد اجرایی سازی سند و ترکیب آن معرفی شده است که ان شاء الله با قوت، اجرایی سازی این مهم را برنامه ریزی، هدایت و نظارت نماید.

« مفاهیم اصلی در سند

« تعامل

تعامل، همان رفتار نیت‌مند است که افراد در جامعه نسبت به هم دارند. هر گاه عملی از شخصی سرزند که با پاسخ از سوی فرد دیگر همراه باشد، اصطلاحاً به این عمل متقابل دوسویه، تعامل یا کنش متقابل گفته می‌شود.

« کودک

کودک در محدوده سنی ولادت تا هفت سال قرار دارد. از این مرحله در روایات با عنوان مرحله سیادت یاد شده است. وابستگی کامل به نهاد خانواده و والدین از خصوصیات اصلی این دوره است. توان یادگیری کودک در این دوره بسیار بالا و غیر قابل مقایسه با سایر دوران‌های زندگی اوست. بسیاری از مفاهیم تربیتی را می‌توان در این دوره باروش‌های مناسب به کودک منتقل نمود. این دوره، دوره‌ای است که معمولاً عوامل اثرگذار تربیتی محدود به خانواده، رسانه و مسجد است و هنوز کودک وارد فضای مدرسه نشده است.

« نوجوان

نوجوان در محدوده سنی هفت تا چهارده سال قرار دارد. نوجوانی در روایات، مرحله اطاعت (هفت ساله دوم زندگی) را در بر می گیرد. نوجوان در این سنین تحصیل را آغاز نموده و پایه عرصه رسمی اجتماعی می گذارد. آغاز این دوره با آرامش نسبی، دستورپذیری و درون گرایی نوجوان همراه است و پایانی طوفانی با سن بلوغ را به همراه دارد. دغدغه تحصیل، اوقات فراغت، دوست یابی، هویت یابی و سن تکلیف از مسائل اساسی دوره نوجوانی محسوب می شوند.

« تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان

تعامل، رابطه‌ای دوطرفه است که قابلیت بهبود مستمر دارد. تعامل، فراهم کننده زمینه و بستر اعمال راهبردهای تربیتی حمایت و مسئولیت است. قاعده کلی این است که هر چقدر تعامل، به صورت چهره به چهره و متناسب با تک تک افراد باشد، زمینه اعمال راهبردهای تربیتی فراهم تر شده، احتمال موفق بودن فرآیند رشد بیشتر خواهد شد. تعامل مطلوب لزوماً به معنای کثرت در دفعات تعامل نیست، بلکه به معنای تنظیم روابط و برقراری روابط ضروری و لازم برای رشد است. کودک و نوجوان اگرچه مخاطب اصلی مسجد از حیث مکلف بودن نیستند؛ اما این استعداد و ظرفیت را دارند که در یک نظام تربیتی، مهیای تعالی و قرب الی الله شوند. مسجد نیز بایستی از این فرصت بیشترین بهره را برده و بذره‌های ایمان را با یک نظام تربیتی منسجم در قلوب آنان بکارد.

« اصول

اصول به مثابه معیار و راهنمای عمل عوامل سهیم و تأثیرگذار در جریان یک فعل مشخص بوده و منشأ انتخاب روش‌ها می باشند؛ به این ترتیب چگونگی تحقق غایت فعل مورد نظر را نشان می دهند. اصول ماهیتی ثابت و نسبتاً پایدار دارند و اموری عینی و واقعی هستند.

« چشم انداز

چشم انداز، معرف وضع مطلوب دست یافتنی است. چشم انداز تعامل مطلوب کودک و نوجوان با مسجد، با توجه به آسیب شناسی‌های انجام شده و با الهام از ویژگی‌های مسجد تراز ترسیم شده

است. این چشم‌انداز، قابلیت دستیابی در بازه زمانی ۱۰ ساله را داراست.

« اهداف کلان

اهداف کلان، موقعیت‌ها یا نتایج خاصی هستند که مسجد در مسیر تحقق چشم‌انداز خود در حوزه تعامل مطلوب با کودک و نوجوان باید به آن‌ها دست یابد. تحقق اهداف کلان نیازمند تدوین راهبردهای مشخص است.

« راهبرد

راهبردها، بایدها و نبایدهای برآمده از هست‌ها و نیست‌ها برای تحقق اهداف کلان و چشم‌انداز هستند. راهبردها بر عملکرد بلندمدت سازمان اثر می‌گذارند و حلقه اتصال اهداف کلان با اقدامات هستند. در راهبرد چگونگی رسیدن به هدف ترسیم می‌شود.

« اقدام

اقدامات، مجموعه‌ای منسجم از قوانین، مقررات، رویه‌ها و فعالیت‌هایی هستند که در کنار هم تحقق یک راهبرد را رقم می‌زنند. اقدامات، عملیاتی‌ترین سطح در تدوین راهبرد را تشکیل داده و عینی‌ترین بخش در مرحله اجرای راهبرد هستند. اقدامات دارای زمان بندی و قابل اندازه‌گیری هستند.

« رویکرد نظام‌مند

در سند پیش رو، رویکرد نظام‌مند به عنوان یکی از رویکردهای جامع و در عین حال ساده در برنامه‌ریزی لحاظ شده است. بر این اساس کودک و نوجوان ورودی‌های این نظام هستند و نظام مدیریت، نرم‌افزار، سخت‌افزار و نیروی انسانی عوامل مؤثر در فرایندهای داخلی تلقی می‌شوند. تعامل و ارتباطات، مرزهای این نظام با محیط نزدیک و دور را شکل می‌دهند و نهایتاً خروجی این سیستم، بهبود در فرایند جذب، تثبیت و رشد کودک و نوجوان به مسجد و فرهنگ اسلامی خواهد بود.

«اصول تعامل تربیت محور مسجد با کودک و نوجوان

« ولایت محوری

ولایت محوری به معنای توجه دادن برنامه ریزی ها به نقش محوری امام حی موعود و بصیرت افزایی و حرکت به سمت امام، با اقتدا به ولی فقیه و تقویت آرمان های اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله است. در اندیشه اسلامی، انسان ها گریزی از ولایت پذیری ندارند؛ آنچه انسان ها را از یکدیگر متمایز می کند، پذیرش ولایت خدا و رسول و ائمه هدی و نایبان ایشان در هر عصر که ولی فقیه جامعه است یا پذیرش ولایت شیطان و اذنان او است. بدین ترتیب مسئله ولایت، تعیین کننده مرز دوستی ها و دشمنی ها و طبیعتاً وحدت آفرین است.

بر اساس این دیدگاه، ولایت در همه سطوح اجتماع، از نظام کلان اداره کشور تا محله گسترده شده و مسجد - به عنوان سنگر راهبردی اسلام - با محوریت امام جماعت، همانا استمرار ولایت الله در کوچک ترین واحدهای اجتماعی است. لذا مسجد جلوه بارز ولایت پذیری، دشمن ستیزی و وحدت آفرینی در مسیر حق در جامعه اسلامی است.

« تربیت‌مداری

همه فعالیت‌های مسجد برای همه مخاطبانش بایستی بر محور تربیت باشد؛ زیرا در نگاه اسلامی، تزکیه مقدم بر تعلیم است و جمع تزکیه و تعلیم از مأموریت‌های اساسی مسجد است. این اصل برای کودک و نوجوان از اهمیت مضاعف برخوردار است؛ زیرا او هم آمادگی پذیرش تربیت را دارد و هم از استعداد بیشتری برخوردار است.

بر اساس الگوی اسلامی، تربیت با اخلاق خوش و حب‌ایمانی اثرگذار تر است و باید در تعامل‌های ارکان مسجد با کودک و نوجوان و استفاده از روش‌های تربیتی بدان اصالت داد. محور تربیت توجه جدی به کرامت نفس است که به تبع آن در راهبردهای تربیتی باید حمایت و مسئولیت با میزان رشد فرد تناسب داشته باشد، اختیار و بصیرت به صورت جدی مورد توجه قرار گیرد. همچنین توجه به سه عامل نیاز، میل و مصلحت در برنامه‌های تربیتی ضروری است.

« جامعیت

مسجد در نگاه اسلامی، معبد یا صومعه نیست که تنها به عبادت فردی اختصاص یافته باشد. این مکان مقدس، اگر چه بهترین مکان برای خلوت مؤمنانه با حضرت حق است، در عین حال آوردگاه امت اسلامی است که با برداری از کارکردهای چندگانه، به صورت هم‌زمان به ساحت‌ها و شئون مختلف حیات انسان توجه دارد. مسجد به سبب جامعیتی که دارد، همه ابعاد و انواع هویت فردی، گروهی، تشکیلاتی، جنسیتی، دینی، قومی، ملی و جهانی را در نظر داشته و انواع نیازهای معنوی و حتی مادی آحاد بشر را - از پیش از تولد تا پس از مرگ - پاسخگو است.

الگوی تربیتی مسجدی که مبتنی بر اندیشه طلب علم از مهد تالحد است با روش‌های خلاقانه و چندگانه قابل اجراست و روح الهی حاکم بر فضای مسجد با حضور مریبان دلسوز مسجدی، امکان تربیت افراد شایسته را مهیا می‌سازد. تنوع در برنامه‌های تربیتی و در نظر گرفتن سطوح مختلف بینشی و گرایشی افراد، از ظرفیت‌های بالقوه مسجد است که با رعایت اصل جامعیت می‌تواند شکوفاتر شود. این مهم با تأکید بر همه ظرفیت‌های تشکیلی‌های مسجد محور، توجه به تربیت رسمی و غیررسمی به صورت توأمان و مکمل و نهایتاً تمرکز نظام و دولت بر سیاست‌گذاری و واگذاری حداکثری امور تربیتی به مسجد محقق می‌شود.

« تناسب، پیوستگی و تدریج

هر فعالیت تربیتی، اگر بخواهد موفق بوده و بیشترین اثر را داشته باشد، باید متناسب با ویژگی‌های انسان و اقتضائات باشد. تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان نیز از این امر مستثنی نیست. تناسب زمینه‌ها و عوامل تربیت با اقتضائات و اهداف، تناسب کالبد با اهداف تربیتی و اقتضائات، تناسب محتوا و روش با استعدادها و اقتضائات هر موقعیت، انعطاف و پویایی، تناسب مسئولیت‌ها با شایستگی‌ها، تناسب اختیار با مسئولیت، تناسب حمایت و مسئولیت، تناسب تشویق با هدف اصلی و حتی تناسب تنبیه و تنبیه با خطا از عواملی است که منجر به استمرار در تربیت و جذب و شکوفایی استعدادها و کودک و نوجوان خواهد شد. به علاوه، تناسب و اعتدال در پرداختن به ساحت‌ها، ظرفیت‌ها و استعدادها و کودک و نوجوان و رعایت تناسب مراحل تعلیم و تربیت در برنامه‌ها با ملاک‌های تعیین مراحل یکی از اصول ناظر به تعامل مطلوب است.

از سوی دیگر با توجه به ضرورت تدریجی انسان، فعالیت‌های تربیتی باید تدریجی و پیوسته باشند. توجه به تدریجی بودن رشد جسمی و روحی کودک و نوجوان، افزایش تدریجی مسئولیت‌ها، کاهش تدریجی حمایت‌ها، اهمیت تداوم و پیوستگی در برنامه‌های تربیتی و ... مباحثی است که در برنامه‌ریزی‌ها، اقدام‌ها و ارزیابی‌ها لحاظ شوند. پیوستگی در برنامه‌ها و سطح‌بندی محتوا متناسب با مخاطب، یکی دیگر از اصول است که منجر به ثبات و پیوستگی ارتباط کودک و نوجوان با مسجد خواهد شد.

به تبع این اصل در تصمیم‌گیری‌ها باید اولویت‌بندی‌هایی لحاظ شود؛ اولویت تربیت نسبت به سایر فعالیت‌ها، اولویت تأمین پیش‌نیازهای مشترک و اساسی نسبت به نیازهای شخصی و حاشیه‌ای و اولویت دادن به تأمین پیش‌نیازها و رعایت تقدم و تاخرها از این قبیل‌اند.

« ایفای نقش مسئولان

بر اساس الگوی اصیل اسلامی، مسجد پس از خانواده، اولین و مبنایی‌ترین نهاد تربیتی و اجتماعی‌سازی کودک است؛ برای این که این مهم به بهترین شکل تحقق یابد، باید تمامی عوامل اثرگذار بر این تعامل - تعامل مطلوب کودک و نوجوان با مسجد - نقش خود را به خوبی ایفا کنند؛ از مشارکت حداکثری مردمی گرفته تا ایفای نقش مسئولان نهادها و سازمان‌های عمومی جامعه در قبال مسجد؛ همچنین، خدمت‌اقتضایی و مداخله نیمه‌متمرکز حاکمیت در امر مسجد. علاوه

بر موارد گفته شده باید بعد نقش آفرینی فردی و گروهی را در تربیت لحاظ نمود که این ها همگی بر اساس دواصل سبقت در خیرات و قداست خدمت به مسجد انجام می پذیرد.

« تعامل فراگیر

تعامل مطلوب و اثرگذار مسجد با کودک و نوجوان در گرو برقراری تعاملی فراگیر، اثرگذار و چندجانبه است؛ از تعاملات فرهنگی-ساختاری با سایر ارکان تربیتی جامعه به خصوص خانواده و مدرسه گرفته تا تعاملات فرهنگی-ساختاری با سازمان ها و نهادهای عمومی. در این بین سهولت دسترسی به مسجد، محوریت کالبدی آن، توجه توأمان به برنامه های عمومی بانگاہ جذب حداکثری به مسجد و برنامه های اختصاصی برای اقشار مختلف از جمله کودک و نوجوان در مسجد و توجه به جذابیت ظاهری و باطنی مسجد و ارکان مسجد، نقش مهمی در برقراری این تعامل فراگیر دارد.

این تعامل وقتی بر خواسته از جلوه قدسی مسجد و رویکرد جهادی مومنان برای نقش آفرینی تمدن ساز در عرصه های مادی و معنوی باشد اثرگذاری مضاعفی خواهد داشت.

« همگرایی و انسجام

همه تلاش هایی که برآمده از دواصل ایفای نقش مسئولانه و تعامل فراگیر است در صورتی مؤثراند که به صورت همگرا و منسجم اعمال شوند. یعنی در حالت مطلوب، عناصر گوناگون مرتبط با مسجد در سطوح متنوع، همچون یک منظومه و ید واحد عمل کنند. همه ارکان درون مسجد از جمله «امام جماعت، شورای فرهنگی و هیئت امنا، تشکل های مردمی» و در سطحی بالاتر «همه مساجد و نهادهای تربیتی» و در سطحی دیگر «همه سازمان های متولی امر مسجد» باید به صورت منسجم و همگرا عمل کنند تا نتیجه آن، رشد متوازن ابعاد مختلف شخصیتی مخاطبان مسجد به خصوص کودک و نوجوان باشد.

«چشم انداز تعامل تربیت محور مسجد با کودک و نوجوان»

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم جهادی و کوشش مسئولانه و برنامه ریزی شده در راستای برپایی تمدن نوین اسلامی و زمینه سازی ظهور و نیل به جامعه مهدوی در افاق ۱۴۰۴؛ تعامل مطلوب مسجد با کودک و نوجوان، همه جانبه، مستمر، تربیت محور و شوق آفرین است. این تعامل با تأکید بر جایگاه محوری مسجد و مشارکت حداکثری خانواده، مدرسه و نهادهای رسمی و غیررسمی تربیتی جامعه با هدف شکوفایی استعدادهای عمومی و ویژه کودکان و نوجوانان در همه ابعاد و مراتب حیات طیبه^۱ و رفع نیازهای فطری و متعالی آنها شکل یافته و استمرار می یابد. در طراحی این تعامل اقتضائات سنی، جنسیتی، فرهنگی و جغرافیایی لحاظ می شود. مسجد تراز اسلامی در تعامل با کودک و نوجوان، مسجدی است که در آن، کودک و نوجوان مورد توجه بوده و همه عناصر مدیریتی، تربیتی، نرم افزاری و سخت افزاری آن، توجه ویژه ای به این قشر به عنوان آینده سازان امت اسلامی داشته باشند و پس از خانواده مهم ترین مرکز تربیتی و جهت دهنده ایشان تلقی شود.

۱ بر اساس حدیث شریف امام رضا: الإیمانُ فوقَ الإسلامِ بَدْرَجَةٍ، والتَّقوی فوقَ الإیمانِ بَدْرَجَةٍ وَمَا قَسَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ شَيْءٌ أَقْلُ مِنَ الْيَقِينِ؛ ایمان یک درجه از اسلام بالاتر است و تقوا، یک درجه از ایمان بالاتر است و چیزی کمتر از یقین میان بندگان تقسیم نشده است. (الکافی: ج ۲ ص ۵۱ ح ۲)

«رویکرد اساسی مرکز رسیدگی به امور مساجد؛ در باب تعامل مسجد با کودک و نوجوان»

- تسهیل مواجهه‌ی هوشمندانه اهالی مسجد با کودکان و نوجوانان؛
- زمینه‌سازی آشنایی صحیح و به‌موقع با مبانی دین اسلام متناسب با سن و جنسیت؛
- انس‌آفرینی و ایجاد ارتباط مستمر با فضای روحانی مسجد و سیراب‌شدن از اصول و معارف دینی؛
- شوق‌آفرینی در پذیرش و انجام دستورات اسلامی با تأکید بر نماز و سایر ابواب فروع دین بر اساس گام‌های آشنایی، انس، تقویت و تثبیت؛
- مصون‌سازی در برابر تهاجم فرهنگی و پایبندی به فرهنگ خودی و افتخار به آن؛
- آماده‌سازی برای سیر و سلوک ایمانی و تقرب الی‌الله با محوریت مسجد تراز؛

برای دستیابی به هدف اساسی مذکور، لازم است اهداف زیر به همراه راهبردها و اقدامات متناظر در دستور کار مرکز رسیدگی به امور مساجد با همکاری مساجد و سایر نهادهای سیاست‌گذار و اجرایی قرار گیرند. اهداف پانزده‌گانه، ذیل پنج حوزه اصلی به شرح زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

« اهداف کلان ناظر به نظام تأمین و تعامل نیروی انسانی

۱. پیوند و هم‌افزایی مسجد و تشکل‌های درون مسجدی با شاخصه‌های انسجام، هم‌گرایی و تعاون مداری
۲. عملکرد هم‌گرا و تکاملی مجموعه‌های خودجوش برون مسجدی و فعال در حوزه کودک و نوجوان با محوریت مسجد و زمینه‌سازی حضور و گسترش فعالیت‌های آنان در مسجد

« اهداف کلان ناظر به نظام مدیریت

۱. محوریت یافتن ائمه جماعت در اداره مسجد و محیط پیرامونی در راستای انسجام بخشی اقدامات فرهنگی- تربیتی کودک و نوجوان مخاطب مسجد
۲. تحقق عملکرد بهینه اهالی مسجد در حوزه تعامل مستقیم با کودکان و نوجوانان

« اهداف کلان ناظر به حوزه نرم‌افزار

۱. استقرار زیر ساخت‌ها و الگوهای ساختاری مطلوب ارتقای سطح تعامل مسجد با کودک و نوجوان
۲. در دسترس بودن تولیدات دانشی، محتوایی و محصولات مورد نیاز در زمینه تعامل کودک‌کان و نوجوانان با مسجد متناسب با سن و جنسیت آنان

« اهداف کلان ناظر به حوزه سخت‌افزار

۱. سهولت دسترسی، افزایش ایمنی و تناسب فضای فیزیکی مسجد برای کودک و نوجوان
۲. فراهم بودن امکانات و تجهیزات مورد نیاز مساجد در راستای تعامل مطلوب کودک‌کان و نوجوانان با مسجد

« اهداف کلان ناظر به نظام ارتباطات محیطی

۱. تحقق نقش آفرینی محوری مسجد در محیط پیرامونی با تاکید بر «محلّه محوری» و «خانواده محوری»

۲. نقش آفرینی موثر آموزش و پرورش در استفاده از ظرفیت مساجد در امر تعلیم و تربیت

۳. مسئولیت پذیری سازمان های متولی فرهنگ در تعامل گسترده با مسجد در حوزه کودک و نوجوان

۴. برخورداری از پشتوانه های سیاستی و قانونی پویا، بروز شده و تسهیل کننده تعامل مسجد و کودک و نوجوان

در ادامه، اهداف مذکور در پنج حوزه نظام تأمین و تعاملات نیروی انسانی، نظام مدیریت، نرم افزار، سخت افزار و نظام ارتباطات محیطی به همراه راهبردها و اقدامات متناظر با هر یک از اهداف ارائه می شوند.

«نظام تأمين و تعامل سرمايه انساني»

« هدف کلان ۱ »

پیوند و هم‌افزایی مسجد و شکل‌های درون مسجدی با شاخصه‌های انسجام، همگرایی و تعاون‌مداری

راهبرد ۱

تلاش برای ارتقای حمایت مادی و معنوی ائمه‌جماعت و کارگزاران از تشکلهای مسجدی به‌عنوان توانمندترین بازوان اجرایی، فرهنگی و نظارت برایشان

« اقدامات »

۱. تدوین معیارهای تعامل بهینه ائمه‌جماعت و کارگزاران مسجد با تشکلهای با تاکید بر نقش حمایتی، هدایتی و نظارتی ائمه‌جماعت
۲. تلاش برای لحاظ نمودن مؤلفه‌ی حسن تعامل با تشکلهای مسجدی در ارزشیابی و سطح بندی مساجد، ائمه‌جماعت و تشکلهای مسجدی
۳. هدایت بخشی از منابع مالی مساجد جهت حمایت از تشکلهای مسجدی و توانمندسازی فعالان فرهنگی مساجد در زمینه جذب منابع مالی مردمی در راستای تعامل مطلوب کودکان و نوجوانان با مسجد
۴. تلاش برای تسهیل استفاده بهینه تشکلهای از فضای عمومی مسجد و افزایش مواجهه فیزیکی آن‌ها با فضای عمومی مسجد
۵. حضور نمایندگان تشکلهای مسجدی در جلسات کارشناسی و تصمیم‌گیری مرتبط با امور مساجد در سطح نواحی و مراکز رسیدگی به امور مساجد
۶. ارتقای مرجعیت مرکز رسیدگی به امور مساجد در راستای رفع تعارض تشکلهای خودجوش مسجدی با ارکان مسجد

زمینه سازی جهت افزایش حضور مؤثر تشکل های مسجدی در فضای عمومی مسجد و هماهنگی همه جانبه ایشان با امام جماعت و کارگزاران مسجد
« اقدامات

۱. تلاش جهت توجه بیش از پیش مراکز متولی تشکل های فرهنگی به حسن تعامل تشکل ها با مسجد و نظارت ائمه جماعت و کارگزاران بر این تشکل ها
۲. تشویق اعضای تشکل ها به حضور و نقش آفرینی در فضای عمومی مسجد به خصوص در نمازهای جماعت و لحاظ این معیارها در نحوه ارزیابی ایشان
۳. تشویق ائمه جماعت به حضور در برنامه ها و حمایت و نظارت همه جانبه از تشکل های مسجدی
۴. فرهنگ سازی جهت اصیل دانستن مسجد و ضرورت محوریت آن و پرهیز از نگاه های صنفی و جانب دارانه
۵. تلاش در راستای بهبود دیدگاه ها نسبت به امام جماعت به عنوان اصلی ترین حامی معنوی، فکری و تربیتی و اعضای تشکل ها به عنوان بازویی امین و توانمند در پیش برد اهداف مسجد
۶. تلاش در راستای تعامل بیش از پیش نواحی و مرکز رسیدگی به امور مساجد با متولیان تشکل های مسجدی در سیاست گذاری ها و تصمیم گیری های مرتبط

« هدف کلان ۲

عملکرد همگرا و تکاملی مجموعه های خودجوش برون مسجدی و فعال در حوزه کودک و نوجوان با محوریت مسجد و زمینه سازی حضور و گسترش فعالیت های آنان در مسجد

راهبرد ۱

رفع موانع و زمینه سازی حضور هدایت شده تشکل های مستقل مردم نهاد فعال در حوزه کودک و نوجوان در مسجد

« اقدامات

۱. فرهنگ سازی در راستای استقبال ارکان مسجد از فعالیت های خودجوش مردمی در مسجد
۲. تبیین ضرورت و برکات مسجد محوری در تشکل های فرهنگی متمرکز بر قشر کودک و نوجوان در راستای مسجد محوری و همگرایی فعالیت های این تشکل ها با مسجد
۳. آسیب شناسی فعالیت های تشکل های مردم نهاد فرهنگی بر اساس اندیشه اصیل اسلامی و تلاش برای برطرف نمودن آسیب ها با محوریت مسجد
۴. رفع موانع رفتاری و ساختاری حضور و فعالیت تشکل های مردم نهاد فرهنگی - تربیتی مستقل در مسجد
۵. تشویق به برگزاری برنامه ها و کلاس های مرتبط با کودکان و نوجوانان در ساعات منتهی به نماز در مسجد و تعطیل شدن برنامه ها در ساعات برگزاری نماز

ایجاد همگرایی بین تشکل‌ها و مجموعه‌های برون مسجدی فعال در حوزه کودک و نوجوان با محوریت مسجد

« اقدامات

۱. زمینه‌سازی به منظور همگرایی و هماهنگی مساجد با مهدیه‌ها، حسینیه‌ها، تکایا و هیئات مبتنی بر نظام فرهنگی مسجد محور با هدف تقویت ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد
۲. شناسایی گونه‌ها و مصادیق تشکل‌های مردم‌نهاد فرهنگی - تربیتی مستقل از مسجد جهت تنظیم سیاست‌های تعاملی با این تشکل‌ها
۳. حضور فعال و پدران شورای فرهنگی مسجد در ساماندهی، هدایت و ایجاد همگرایی در فعالیت‌نهادها و تشکل‌های فرهنگی - تربیتی محله
۴. تدوین راهبردهای تعامل با تشکل‌های مردم‌نهاد فرهنگی - تربیتی مستقل از مسجد
۵. تلاش در راستای مسجد محور نمودن فعالیت‌های سازمان‌های فرهنگی - تربیتی و آموزشی
۶. ایجاد ساز و کارهای مناسب جهت توزیع محتواهای مرتبط با مسجد در مراکز فعال فرهنگی و تولیدات مناسب تشکل‌های مستقل و مردم‌نهاد فعال در حوزه کودک و نوجوان در مسجد
۷. تلاش به منظور همکاری ارکان مسجد با تشکل‌های فرهنگی در اختصاص فضای عمومی و اختصاصی به آن‌ها

«نظام مدیریت»

« هدف کلان ۱ »

محوریت یافتن ائمه جماعت در اداره مسجد و محیط پیرامونی، در راستای انسجام بخشی اقدامات فرهنگی - تربیتی کودکان و نوجوان مخاطب مسجد

راهبرد ۱

تقویت نقش محوری ائمه جماعت در مدیریت بر نامه ها و فعالیت های کودکان و نوجوانان در مسجد

« اقدامات »

۱. طراحی، تدوین و تحقق نظام مدیریت مسجد با رویکرد وحدت فرماندهی به منظور اداره تربیت محور و افزایش ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد
۲. ایجاد اتاق فکر ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد توسط امام جماعت با حضور نخبگان فرهنگی - تربیتی محله به منظور رصد دائمی مشکلات و موانع در این حوزه و تلاش برای رفع آنها
۳. نقش آفرینی فعال شورای فرهنگی محله با محوریت امام جماعت
۴. تقویت اقتدار امامت جماعت مسجد با معرفی معاون و معین از بین روحانیون جوان، مستعد و دغدغه مند

زمینه‌سازی بهبود ارتباط ائمه جماعت با محیط پیرامونی مسجد در راستای جذب کودکان و نوجوانان به مسجد با در نظر گرفتن متغیرهای سنی و جنسیتی کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. زمینه‌سازی جهت تأمین محل سکونت ائمه جماعت در جوار مسجد و یا بومی‌گزینی ائمه جماعت محل به منظور جذب بهتر خانواده‌ها، کودکان و نوجوانان به مسجد
۲. آسیب‌شناسی و قوت‌یابی مستمر محله از حیث فعالان و فعالیت‌های محل در خصوص کودکان و نوجوانان
۳. توانمندسازی ائمه جماعت در تعامل با اولیای مهدهای کودک، مشاوره و نظارت بر عملکردهای تربیتی آنها
۴. زمینه‌سازی و برنامه‌ریزی به منظور جذب دانش‌آموزان به مسجد از طریق همکاری و هماهنگی امام جماعت و روحانی مدرسه
۵. حضور ائمه جماعت و کارگزاران مساجد در مدارس، جهت ایجاد ارتباط و جذب کودکان و نوجوانان به مسجد
۶. ایجاد سازوکارهای مناسب به منظور افزایش ارتباطات ائمه جماعت با اقشار مختلف محله
۷. تشویق ائمه جماعت به تکریم کودک و نوجوان با دعوت رسمی از آنان در برنامه‌های مسجد
۸. زمینه‌سازی و برنامه‌ریزی ایجاد ارتباط بین ائمه جماعت مساجد منطقه برای رسیدگی بهتر به مسائل فرهنگی-اجتماعی منطقه

« هدف کلان ۲

تحقق عملکرد بهینه اهالی مسجد در حوزه تعامل مستقیم با کودکان و نوجوانان

راهبرد ۱

طراحی و تحقق نظام مدیریتی حامی و تسهیل‌گر تعامل کودکان و نوجوانان با مسجد

« اقدامات

۱. شناسایی، تجلیل و الگوسازی از مساجد موفق در حوزه‌های سخت‌افزاری، نرم‌افزاری و نیروی انسانی مرتبط با تربیت کودکان و نوجوانان
۲. طراحی و تدوین تفصیلی مؤلفه‌ها و شاخص‌های انتخاب مساجد برتر سراسر کشور با رویکرد ترویج شیوه‌های متعالی و نوین در جذب و تربیت کودکان و نوجوانان
۳. بازطراحی آیین‌نامه اجرایی هیئت‌امناهای مساجد به منظور مشارکت دادن مدیران مدارس نزدیک به مسجد در هیئت‌امناهای مسجد و شورای فرهنگی محله
۴. بازنگری در شیوه‌نامه اداره و ترکیب اعضای هیئت‌امناهای مساجد به منظور دستیابی به الگوی مدیریتی مسجد تربیت‌محور

آموزش و توانمندسازی ائمه جماعت در نحوه تعامل با کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. آموزش و توانمندسازی ائمه جماعت در زمینه ارائه مشاوره‌های روان‌شناسی به کودکان، نوجوانان و نهادهای تربیتی محله
۲. تدوین بسته‌های آموزشی نحوه تعامل امام جماعت مسجد با کودکان و نوجوانان
۳. معرفی قالب‌ها و الگوهای مؤثر جذب کودکان و نوجوانان به مسجد و ائمه جماعت
۴. آموزش و آشناسازی ائمه جماعت با آثار و پیامدهای ابزارهای سرگرمی در دسترس کودکان و نوجوانان همچون اینترنت و شبکه‌های اجتماعی
۵. تأمین مالی ائمه جماعت به منظور فراغت آن‌ها از مسائل مالی و تمرکز بر فعالیت‌های تبلیغی و تربیتی در مسجد و محله

طراحی نظام جامع مدیریت عملکرد فرهنگی - تربیتی کودک و نوجوان در مسجد

« اقدامات

۱. ایجاد سازوکار کارآمد جهت جذب روحانیون نخبه به عنوان امام جماعت ثابت در مسجد
۲. مشاوره و راهنمایی ائمه جماعات در طراحی و اجرای مراسم تقدیر از دانش آموزان برتر فعال در مسجد
۳. تشویق ائمه جماعات و مربیان به شرکت در برنامه های مخصوص کودک و نوجوان در مسجد
۴. تأمین محتوا و شیوه مناسب برای ائمه جماعت به منظور برگزاری برنامه سخنرانی اختصاصی و جذاب برای کودکان و نوجوانان
۵. طراحی و تدوین مؤلفه ها، ساختارها و شاخص های ارزیابی عملکرد ائمه جماعت در جذب و تربیت کودکان و نوجوانان
۶. طراحی، تدوین و پیاده سازی آیین نامه تقدیر از ائمه جماعت برتر در حوزه جذب و تربیت کودکان و نوجوانان

آموزش و توانمندسازی واحدهای برنامه‌ریز، هماهنگ‌کننده و پشتیبان در مساجد (شورای فرهنگی و هیئت امناء) در زمینه جذب و تعامل سازنده با کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. آموزش کارگزاران و خادمان مسجد جهت تعامل بهتر با کودکان و نوجوانان
۲. تشویق و تأمین کارگزاران مسجد به منظور ارائه تسهیلات ویژه به کودکان و نوجوانان فعال در مسجد
۳. تدوین برنامه‌های متنوع، با کیفیت و مورد علاقه کودکان و نوجوانان و حمایت از برگزاری مستمر آنها جهت استمرار بخشی به حضور و ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد
۴. تشویق کارگزاران مسجد به اهدای جوایز در جشن‌ها به کودکان و نوجوانان
۵. تقویت حضور و مشارکت نخبگان فرهنگی و علمی محله در مدیریت، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه برای کودکان و نوجوانان در مسجد
۶. تشویق و معرفی شیوه‌های خلاق به کارگزاران مسجد جهت ارتباط با خانواده‌های محل به منظور دعوت برای شرکت کودکان و نوجوان به همراه والدین ایشان در برنامه‌های مسجد

بهبود و ارتقاء تعاملات مؤثر اهالی مسجد با کودکان و نوجوانان از سوی کارگزاران مسجد

« اقدامات

۱. ترویج فرهنگ برخورد و تعامل شایسته با کودکان و نوجوانان در بین اهالی مسجد
۲. الگوسازی مشارکت فکری و عملی اهالی مسجد در فعالیتهای مسجد در حوزه تعامل با کودکان و نوجوانان با محوریت شورای فرهنگی
۳. گفتمان سازی و ترویج فرهنگ خیرخواهی و دلسوزی برای کودکان و نوجوانان در بین کارگزاران و اهالی مسجد

ارزش آفرینی در خصوص جایگاه خادم مسجد و بهبود تعامل مؤثر او با کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. تکریم و مهم شمردن نقش خادم در ارتباط و تعامل کودک و نوجوان با مسجد
۲. استفاده از خادمان پخته و با حوصله به منظور تعامل بهتر با کودکان و نوجوانان
۳. لزوم نگاه علمی به مسئله خادم و نیازهای مادی و معنوی وی و تعیین نقش وی در بهبود تعاملات کودک و نوجوان با مسجد
۴. کارسنجی و تخصیص تعداد خادم مناسب با توجه به سطح بندی مسجد و فعالیت های آن
۵. استفاده از ظرفیت نوجوانان در امور خدماتی مسجد به صورت نیروهای داوطلب در قالب طرح مسجد یاران
۶. تدوین بسته های آموزشی نحوه تعامل با جوانان شایسته و راهکارهای جذب آنها به عنوان خادم مسجد

«نظام نرم افزاری

« هدف کلان ۱

استقرار زیر ساخت ها و الگوهای ساختاری مطلوب از تقای سطح تعامل مسجد با کودک و نوجوان

راهبرد ۱

استقرار نظام سطح بندی مساجد در حوزه تعامل با کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. طراحی نظام سطح بندی مساجد در حوزه تعامل با کودک و نوجوان بر اساس تعداد مخاطب، سطح مخاطب و ...
۲. طراحی نظام جامع ارزیابی عملکرد مسجد با در نظر گرفتن ملاک های مربوط به جذب و آموزش کودکان و نوجوانان
۳. راه اندازی شبکه ی مجازی مساجد به منظور ترویج الگوهای موفق در امر تعامل مطلوب با کودکان و نوجوانان مبتنی بر نظام سطح بندی

راهبرد ۲

توسعه نظام‌های اطلاعاتی به منظور دستیابی به مدیریت بهینه تعاملات کودکان و نوجوانان با مسجد

« اقدامات

۱. طراحی و تدوین نظام جامع رصد و ارزیابی مساجد باهدف شناسایی و حمایت از مساجد فعال و برتر در زمینه جذب و شکوفایی کودکان و نوجوانان
۲. طراحی و تدوین نظام جامع رصد توانمندی‌ها و ارزیابی عملکرد ائمه جماعت با تأکید بر شاخص‌های تعامل مطلوب با کودکان و نوجوانان

تبیین و ترویج الگوها و روش‌های مناسب در راستای رشد دینی کودکان و نوجوانان در مسجد با در نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. راه‌اندازی شبکه‌ی مجازی برای مساجد به منظور ترویج الگوهای موفق در امر تعامل مطلوب با کودک و نوجوان مبتنی بر نظام سطح‌بندی
۲. طراحی الگوی مطلوب نقش‌آفرینی ائمه جماعت و کارگزاران مسجد در برنامه‌های مخصوص کودکان و نوجوانان و تعامل با ایشان
۳. طراحی الگوی مطلوب نگهداری کودکان به منظور حفظ آرامش خاطر والدین و سایر نمازگزاران در ساعات برگزاری نماز جماعت و مراسم‌های مسجد
۴. تدوین الگوی مطلوب حمایتی - تشویقی از دانش‌آموزان برتر علمی و اخلاقی مسجدی
۵. شناسایی الگوها و قالب‌های مختلف مشارکت کودکان و نوجوانان متناسب با سطح مسجد و اقتضائات سنی و جنسیتی کودک و نوجوان
۶. طراحی الگوی مطلوب برگزاری جشن‌های تکلیف در مساجد محله، محوری مناطق و نواحی و تدوین میثاق‌نامه «تکلیف و مسجد» و نصب آن در مساجد محل به منظور هویت‌یابی و ایجاد تعلق نسبت به مساجد
۷. طراحی و تدوین برنامه‌های مفید و مهارت‌افزا برای کودکان و نوجوانان متناسب با سن و جنسیت
۸. طراحی و تدوین دوره‌های تکمیلی آموزش مربیان دینی برای اشتغال در مهدکودک‌های زیر نظر مساجد
۹. شناسایی و تبیین روش‌های نوین آموزشی در انتقال مفاهیم و ارزش‌های دینی به کودکان و نوجوانان

۱۰. ساماندهی فعالیت‌های مختلف قرآنی در مساجد به منظور آموزش مفاهیم قرآنی به کودکان و نوجوانان

طراحی الگوی تعاملات و ارتباطات مسجد با محیط پیرامونی با هدف نقش آفرینی حداکثری مسجد در رشد مادی و معنوی کودکان و نوجوانان با در نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. طراحی و تدوین الگو و سازو کار رقابت سازنده بین مساجد در حوزه تعامل با کودکان و نوجوانان به منظور انگیزش مساجد به فعالیت بیش تر و یادگیری از یکدیگر
۲. تدوین و طراحی الگوی همکاری بین ارکان تربیتی کودکان و نوجوانان (خانواده، مسجد و مدرسه) و ایجاد سازو کار کارآمد به منظور تحقق این الگو
۳. شناسایی و تبیین راهکارهای گرایش و جذب خانواده‌ها به مساجد
۴. تدوین طرح تربیتی مادران و ایجاد سازو کار فعال سازی حلقه ارتباطی مادران و مسجد به منظور آموزش نحوه تربیت کودکان برای مسجدی شدن

گسترش قالب‌ها و راهکارهای جذب کودکان و نوجوانان به مسجد

« اقدامات

۱. شناسایی و الگوسازی مساجد موفق در حوزه جذب و اثرگذاری بر کودکان و نوجوانان
۲. طراحی و تدوین سازوکارهای جذب کودکان و نوجوانان با در نظر گرفتن نوع و رتبه مساجد و تنوع فرهنگی حاکم بر مناطق مختلف ایران
۳. ایجاد سازوکار ارائه تسهیلات مادی و فکری به مساجد فعال در حوزه جذب کودکان و نوجوانان
۴. طراحی و تدوین طرح‌های مختلف استقبال از کودکان و جذب آن‌ها به مسجد با محوریت امام جماعت و همکاری نهادها و تشکل‌های فعال در مسجد
۵. تدوین طرح «خادم یاری» به منظور جذب کودکان و نوجوانان به مسجد و هویت بخشی به آن‌ها
۶. طراحی دوره‌های تخصصی روش‌شناسی برگزاری برنامه‌های فرهنگی و تبلیغی با هدف جذب و تعامل با کودکان و نوجوانان
۷. حمایت از ایجاد و توسعه پایگاه‌های مجازی تولیدکننده و اشاعه دهنده محتوا و قالب‌های هنری، برای افزایش جذابیت‌های بصری مساجد
۸. گسترش فرهنگ و ترویج معارف دینی مرتبط با نماز و مسجد برای کودکان و نوجوانان به صورت دیجیتال در فضای مجازی
۹. ایجاد مساجد تراز مجازی برای تصویر آفرینی مثبت از مسجد در ذهن کودکان با قابلیت دسترسی در هر زمان و مکان

« هدف کلان ۲

در دسترس بودن تولیدات دانشی، محتوایی و محصولات موردنیاز در زمینه تعامل کودکان و نوجوانان با مسجد متناسب با سن و جنسیت آنان

راهبرد ۱

تهیه و تولید محتواهای مفید و جذاب برای کودکان و نوجوانان به مسجد و فرهنگ اسلامی بادر نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. الگوسازی و نمادپردازی از سبک زندگی مسجد محور اسوه‌ها و قهرمانان ملی همچون علما و دانشمندان، فرماندهان، بسیجیان و شهدا، خیرین و ...
۲. گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی در بین کودکان و نوجوانان از طریق حمایت از برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی توسط تشکل‌های مسجدی در مسجد
۳. گفتمان‌سازی و ترویج سبک زندگی مذهبی با محوریت مسجد در بین کودکان و نوجوانان
۴. تهیه و تدوین محتوای جذاب و کوتاه برای ترویج گفتمان دینی بین کودکان و نوجوانان به منظور استفاده‌ای جماعت در ارتباط با کودکان و نوجوانان
۵. زمینه‌سازی جهت بازنگری، تدوین و نظارت بر محتوای آموزشی و تربیت دینی مهد کودک‌ها برای ایجاد انس با نماز و مسجد با همکاری مرکز رسیدگی به امور مساجد
۶. تبیین و گفتمان‌سازی سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام در اهتمام به مسجد و نماز جماعت برای کودکان و نوجوانان از طریق حمایت از تولید و گسترش محتواها و آثار مکتوب و غیر مکتوب
۷. تدوین و طراحی کتب و محتواهای جذاب آموزشی برای کودکان و نوجوانان مسجدی با محوریت معارف توحیدی

۸. گفتمان سازی و ترویج فرهنگ اسلامی، مسجدی و نماز در بین کودکان و نوجوانان از طریق تولید آثار در زمینه‌ی احیای مفاهیم قرآن و تفسیر روشن آیات مربوط به نماز و مسجد
۹. پشتیبانی نرم‌افزاری مستمر از مساجد با توجه به ذائقه‌شناسی مخاطبان کودک و نوجوان با استفاده از فضاهای جدید مجازی و فناوری‌های نو

توسعه تعامل با تولیدکنندگان محصولات فرهنگی با هدف ترویج نمادها و مفاهیم مسجدی در بین کودکان و نوجوانان با در نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. شناسایی شبکه و زنجیره تأمین محصولات فرهنگی مسجد محور، بررسی قوت‌ها و ضعف‌های آن و تدوین راهبردهای بهبود عملکرد شبکه
۲. توسعه تعامل با نهادهای مرتبط با تولید لباس و نوشت افزار به منظور چاپ محتوای دینی و مسجدی بر روی این محصولات
۳. توسعه همکاری با بنیاد بازی‌های رایانه‌ای به منظور تهیه و تولید بازی‌های رایانه‌ای مرتبط با نماز و مسجد برای کودکان و نوجوانان
۴. حمایت از تولید سرود و پویانمایی‌های جذاب در راستای جذب کودکان نوجوانان به مسجد
۵. حمایت از تولید اسباب بازی، نوشت افزارهای ایرانی اسلامی و محصولات فرهنگی با تأکید بر نماز و مسجد
۶. حمایت مادی و معنوی از ناشران و مؤلفان فعال در حوزه ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد
۷. تصویرپردازی و ساخت نمادهای نماز و مسجد در قالب اسباب بازی پارک‌های بازی کودکان و نوجوانان
۸. اختصاص فضای ویژه در نمایشگاه‌های بین‌المللی، ملی و محلی به ارائه آثار برگزیده فرهنگی با محوریت مسجد، کودک و نوجوان

تحقیق و پژوهش در حوزه تعامل کودکان و نوجوانان با مسجد

« اقدامات

۱. طراحی و ایجاد بانک جامع اطلاعاتی منابع تولیدشده در حوزه مساجد، کودکان و نوجوانان و بروزرسانی آن
۲. شناسایی اصحاب فکر و قلم در حوزه مسجد، کودک و نوجوان و ایجاد ساز و کار مناسب برای جذب متخصصان و صاحب نظران ایرانی داخل و خارج از کشور جهت تبیین علمی راهکارهای گرایش کودکان و نوجوانان به مسجد
۳. احصا و آموزش روش های نوین مسجد پژوهشی به پژوهشگران جوان و مستعد
۴. طراحی و تدوین اولویت های پژوهشی در موضوعات مرتبط با مسجد، کودک و نوجوان و حمایت از پژوهش های حوزوی و دانشگاهی با هدف جذب، مشارکت و رفع نیازهای اساسی کودک و نوجوان
۵. حمایت و قدردانی از طرح ها و رساله های حوزوی و دانشگاهی مربوط به بهبود تعامل کودک و نوجوان با مسجد
۶. همکاری و تعامل با اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان و استفاده از نظرات و مشورت های آنان
۷. تبیین و بسط نظریه تربیت مسجد محور در تمدن نوین اسلامی
۸. تدوین دایره المعارف مصور مسجد برای رده سنی کودک و نوجوان
۹. طراحی و اجرای مورد کاوی شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر موفقیت مساجد فعال کشور در حوزه جذب کودکان و نوجوانان
۱۰. حمایت از نشریات کودک - مسجد محور همچون بچه های مسجد و راه اندازی نشریات کاغذی و الکترونیکی تخصصی در حوزه کودک و نوجوان و مسجد و عرضه مناسب آن به مساجد

۱۱. آسیب‌شناسی و بهبود عملکرد سازمان‌ها و نهادهای اثرگذار بر تعامل با کودکان و نوجوانان با مسجد مثل حوزه‌های علمیه، مرکز رسیدگی به امور مساجد، وزارت آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات و

۱۲. طراحی نظام تحلیل و ارزیابی میزان اثرگذاری برنامه‌ها و آثار تولیدشده با موضوع نماز و مسجد بر افکار و رفتار کودکان و نوجوانان

«نظام سخت افزاری»

« هدف کلان ۱

سهولت دسترسی، افزایش ایمنی و تناسب فضای فیزیکی مسجد برای کودک و نوجوان

راهبرد ۱

مکان یابی مناسب مساجد به منظور تسهیل دسترسی کودکان و نوجوانان به مسجد

« اقدامات

۱. تعامل با شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به منظور تهیه طرح تفصیلی ساخت شهرها و شهرک‌های جدید با محوریت مسجد
۲. همکاری با وزارت مسکن و شهرسازی و شهرداری با هدف مکان‌یابی مناسب مساجد در محل‌های عبور و مرور کودکان و نوجوانان در طرح‌های تفصیلی شهرها و شهرک‌های جدید
۳. تهیه آمارهای دوره‌ای از میزان نیاز به مساجد و میزان رعایت مصوبات قانونی در باب ساخت مساجد توسط دستگاه‌های مسئول و اعلام نتایج به افکار عمومی
۴. همکاری با آموزش و پرورش و خیرین مدرسه‌ساز در مکان‌یابی مدارس با دسترسی آسان به مسجد به منظور سوق دهی کودکان و نوجوانان به مسجد
۵. الگویابی مسجد تربیت‌محور به عنوان جایگزین مدارس مدرن در تمدن نوین اسلامی

ایمن سازی و جذاب سازی معماری و فضای ظاہری مساجد در راستای جذب و تربیت کودکان و نوجوانان بادر نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی آنان

« اقدامات

۱. توسعه تعامل با شهرداری به منظور بهبود فضای بیرونی مسجد از طریق محوطه سازی، گل کاری و درخت کاری و نصب وسایل بازی به منظور جذب بیش تر کودکان و نوجوانان به مسجد
۲. حمایت از طرح های معماری ایمن و جذاب سازی مساجد و اشاعه این طرح ها در راستای جذب کودک و نوجوان
۳. تدوین شاخص ها و مؤلفه های افزایش ایمنی و جذابیت فضای بیرونی و داخلی مساجد برای کودکان و نوجوانان
۴. زمینه سازی و حمایت از ایمن سازی و زیباسازی فضای داخلی مساجد به منظور رفع دغدغه خانواده ها و جذب بیش تر کودکان و نوجوانان (خصوصاً در مواردی مثل سرویس های بهداشتی، وضوخانه، برق، پله ها، درب ها و)
۵. طراحی الگوی معماری داخلی مساجد با هدف همگرایی تعاملات تشکلی های مسجدی با محیط عمومی مسجد
۶. طراحی، تدوین و نظارت بر حسن اجرای نظام جامع معماری مساجد با رویکرد فرهنگی- تربیتی به منظور زمینه سازی برای اثر گذاری بیش تر مساجد بر تربیت کودکان و نوجوانان

در نظر گرفتن فضاهای رفاهی، فرهنگی و تربیتی متناسب با نیازها و اقتضائات سنی و جنسیتی کودکان و نوجوانان در طراحی مسجد

« اقدامات

۱. در نظر گرفتن فضای مخصوص نگهداری کودک در طراحی مسجد
۲. در نظر گرفتن حیاط و باغ بازی کودکان در طراحی مسجد
۳. در نظر گرفتن محل پارک وسایل نقلیه و دوچرخه در طرح جامع معماری مساجد
۴. بازنگری و بهسازی در طراحی مساجد و بهبود آن‌ها با در نظر گرفتن شبستان آموزشی
۵. اختصاص مکان مناسب برای هدایای کودکان و نوجوانان نمازگزار در مسجد
۶. بهسازی در معماری مساجد با در نظر گرفتن کتاب‌فروشی ثابت در طراحی مسجد یا برپایی کتاب‌فروشی سیار
۷. تأسیس خانه دیجیتال در مسجد و فعالیت آن در ساعات منتهی به نماز با هدف جذب کودکان و نوجوانان به مسجد
۸. حمایت از ایجاد و توسعه سایت‌های اینترنتی برای کمک به بهبود نمای گرافیکی مساجد

« هدف کلان ۲

فراهم بودن امکانات زیر ساختی، تجهیزات منابع مالی مورد نیاز مساجد در راستای تعامل مطلوب کودکان و نوجوانان و مسجد

راهبرد ۱

شبکه سازی مساجد از طریق فضای مجازی به منظور هم افزایی فعالیت های فرهنگی - تربیتی منطقه با موضوع کودک و نوجوان

« اقدامات

۱. تأمین زیر ساخت مناسب برای ایجاد فضای تعامل مجازی مسجدی ها خصوصاً در باب کودک و نوجوان
۲. تأمین زیر ساخت های سخت افزاری و ایجاد ساز و کار های مناسب به منظور شبکه سازی مساجد در فضای مجازی با امکان استفاده از پیشنهادها و برنامه های سایر مساجد منطقه
۳. طراحی و راه اندازی پورتال مساجد هر منطقه با هدف ارتباط مستمر فعالان و کار گزاران مساجد جهت اطلاع، هماهنگی و هم افزایی در اقدامات مرتبط

حمایت و پشتیبانی سخت‌افزاری از برنامه‌ها و مراسم‌های مساجد در راستای جذب و تربیت کودکان و نوجوانان با توجه به ملاحظات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. تأمین امکانات مناسب برای اوقات فراغت مانند اتاق بازی و امکانات ورزشی برای کودکان و نوجوانان در مسجد
۲. تشویق و حمایت از برگزاری مسابقات علمی، فرهنگی و ورزشی در مساجد به منظور جذب کودکان و نوجوانان
۳. حمایت از برگزاری مراسم هیئت‌های شادی و عزاداری مخصوص کودکان و نوجوانان
۴. حمایت از برگزاری نمایشگاه پیشرفت‌ها و دستاوردهای انقلاب در ایام دهه فجر جهت جذب کودکان و نوجوانان به مسجد
۵. رصد و به‌روزرسانی امکانات و نیازمندی‌های مساجد متناسب با نیازها و اقتضائات روز در زمینه جذب و تربیت کودکان و نوجوانان
۶. زمینه‌سازی و حمایت از برگزاری اردوهای تفریحی برای کودکان و نوجوانان مسجد
۷. تشویق، بازطراحی و حمایت از برگزاری مراسم‌های ملی و جهانی همچون روز جهانی شیرخوارگان حسینی در مساجد

زمینه‌سازی به منظور تأمین امکانات و تجهیزات مخصوص آموزش و رشد علمی کودکان و نوجوانان در مسجد با در نظر گرفتن متغیرهای سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. هدایت نیت واقفین و درآمدهای موقوفات مساجد به سمت حمایت از فعالیت‌های فرهنگی برای کودکان و نوجوانان
۲. تأمین امکانات و تجهیزات مورد نیاز برای امور تربیتی و فرهنگی کودکان و نوجوانان محل و طراحی سیستم اطلاع‌رسانی و امانت‌دهی مناسب برای استفاده خانواده‌ها در فضای مسجد و منزل
۳. تهیه گزارش از وضعیت مطالعه و توانمندی علمی نوجوانان محل و برنامه‌ریزی برای تأمین امکانات برای بهبود
۴. توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها و امکانات مساجد برای مطالعه و مباحثه با مسئولیت افراد امین و دغدغه‌مند و با نظارت غیرمستقیم هیئت‌امنا و حضور متناوب امام جماعت
۵. تدوین طرح تفاهم با نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور به منظور تأمین امکانات و کتاب‌سالن‌های مطالعه تأسیس شده در مساجد
۶. توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری سمعی و بصری از جمله کتابخانه، اینترنت و به منظور بهره‌برداری آموزشی کودکان و نوجوانان
۷. تشویق و حمایت مالی - سخت‌افزاری از مهدکودک‌های برتر وابسته به مساجد

زمینه‌سازی به منظور تأمین امکانات و تجهیزات مخصوص سرگرمی و بازی کودکان و نوجوانان در مسجد بالحاظ نمودن متغیرهای سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. تهیه گزارش مستمر از وضعیت اوقات فراغت و ساعات تفریح کودکان و نوجوانان از سطح محله تا منطقه، شهر و کشور
۲. بررسی فقهی مسائل مربوط به اوقات فراغت و حدود آن در فضای مسجد و یادار کنار مسجد
۳. تأمین امکانات و زیرساخت‌های لازم برای ایجاد اتاق‌های بازی کودکان بالحاظ نمودن متغیرهای جنسیتی
۴. حمایت از تولید و عرضه امکانات و تجهیزات عبادی مخصوص کودکان و نوجوانان (همچون عبا و جانماز مخصوص کودکان) بالحاظ نمودن متغیرهای جنسیتی
۵. توسعه همکاری با اتحادیه تولیدکنندگان اسباب‌بازی برای تولید محصولات متناسب با فرهنگ مسجدی و نماز بالحاظ نمودن متغیرهای جنسیتی
۶. حمایت از تجهیز مساجد به امکانات و وسایل بازی جذاب و مناسب برای کودکان بالحاظ نمودن متغیرهای جنسیتی
۷. حمایت از طراحان کتب شعر و نقاشی جذاب و غنی و تأمین تجهیزات احتمالی برای نقاشی کودکان بالحاظ نمودن متغیرهای جنسیتی
۸. ساماندهی نظارت محتوایی-ارزشی بر اسباب‌بازی‌های وارداتی
۹. حمایت و پشتیبانی سخت‌افزاری از هویت‌بخشی مسجدی به کودکان و نوجوانان بادر نظر گرفتن متغیرهای سنی و جنسیتی مثل تولید و عرضه البسه نمادین برای ایفای نقش کودکان و نوجوانان

ساماندهی و تأمین امکانات فضای مجازی سالم مساجد جهت بهره‌برداری هدفمند کودکان و نوجوانان با در نظر گرفتن اقتضائات سنی و جنسیتی

« اقدامات

۱. حمایت از ایجاد و توسعه شبکه‌های اجتماعی مجازی ویژه کودکان و نوجوانان با محوریت مسجد و در موضوعات مختلف
۲. توسعه و تجهیز زیرساخت‌های استفاده از اینترنت در مسجد با تأمین مالی مشارکتی مردم و دولت و طراحی آیین‌نامه استفاده از آن با هدف بهره‌برداری سالم و تحت نظارت کودکان و نوجوانان
۳. طراحی و راه‌اندازی باشگاه مجازی با محوریت فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی حوزه مسجد و نماز برای کاربران کودک و نوجوان

راهبرد ۶

هدایت بخشی از منابع مالی مساجد در راستای جذب و تعالی کودکان و نوجوانان و تأمین و هدایت منابع مالی خیرین و سازمان‌های فرهنگی، تربیتی و آموزشی در راستای بهبود تعامل کودکان و نوجوانان و مسجد

« اقدامات

۱. تشویق خیرین جهت تأمین هزینه فعالیت‌های فرهنگی-اجتماعی برای کودکان و نوجوانان
۲. مطالبه اختصاص بخشی از بودجه سازمان‌های فرهنگی-اجتماعی (همچون آموزش و پرورش، سازمان بهزیستی، شهرداری و ...) جهت بهبود تعامل کودکان و نوجوانان و مسجد
۳. هدایت نیات واقفین و درآمدهای موقوفات مساجد به سمت حمایت از فعالیت‌های فرهنگی-تحصیلی برای جوانان و نخبگان مسجدی
۴. بهره‌مندی از حمایت‌های مالی خیرین مسجدساز در امور اجتماعی و فرهنگی
۵. اختصاص بخشی از درآمدهای حاصل از واحدهای اقماری مساجد به فعالیت‌های حوزه تعامل کودکان و نوجوانان و مسجد
۶. توانمندسازی فعالان فرهنگی مساجد در زمینه جذب منابع مالی مردمی و بازاریابی فرهنگی
۷. طراحی و ایجاد صندوق پس‌انداز ماهانه برای اعضای فعال مسجد به منظور کمک مالی به آن‌ها

«نظام ارتباطات محیطی»

« هدف کلان ۱ »

تحقق نقش آفرینی محوری مسجد در محیط پیرامونی با تاکید بر «محلّه محوری» و «خانواده محوری»

راهبرد ۱

بهبود و ارتقاء ارتباطات محیطی مسجد با هدف نقش آفرینی فراگیر و محوری آن در مسائل فرهنگی - تربیتی کودکان و نوجوانان

« اقدامات »

۱. تعریف مختصات دقیق محلّه و آمایش به روزرسانی شده و چندلایه آن
۲. تعریف دقیق نظام آماري کودکان و نوجوان محل و جمع آوری و به روزرسانی نظام جامع اطلاعات محلّه
۳. ایجاد سازوکارهای ارتباطی مناسب بین مسجد و مراکز مختلف محیطی به منظور نقش آفرینی هر چه بیش تر مسجد در زندگی مردم در ساحت محلّه، منطقه و شهر.
۴. برنامه ریزی و زمینه سازی به منظور محوریت یافتن مسجد در همه امورات فرهنگی - تربیتی محلات با محوریت شورای فرهنگی
۵. تقسیم بندی برنامه ها و فعالیت های مرتبط با کودک و نوجوان مساجد نزدیک به هم بر اساس مزیت های اختصاصی هر مسجد با همکاری ائمه جماعات و کارشناسان فرهنگی - مذهبی مناطق
۶. حمایت از ایجاد شبکه اجتماعی فعالان مسجدي مربوط به هر منطقه به منظور تبادل اطلاعات و تجربیات مساجد هم جوار در خصوص کودک و نوجوان و برنامه های تربیتی

تلاش برای برقراری ارتباط مستمر و عمیق مسجد با خانواده‌های محلہ در جهت تعامل مطلوب کودکان و نوجوانان با مسجد

« اقدامات

۱. ثبت و ضبط تاریخ تولد کودکان محل و گرامیداشت سالیانہ آن با دعای خیر برای کودک و خانوادہ در نمازهای جماعت یومیہ
۲. ترغیب و جذب ہرچہ بیش تر خانوادہ‌ها برای شرکت در نماز جماعت و سایر برنامه‌های مسجد و بہ ہمراہ آوردن کودکان و نوجوانان
۳. فرهنگ‌سازی پذیرش و استقبال از حضور والدین و کودکان در مسجد با رعایت جوانب شرعی و عدم ایجاد مزاحمت برای عبادت نمازگزاران
۴. آموزش و افزایش آگاهی فقہی و روان‌شناسی خانوادہ‌ها نسبت بہ راہکارهای افزایش تعامل فرزندان با مسجد
۵. فعال‌سازی حلقہ ارتباطی مادر و مسجد و برگزاری دورہ‌ها و طرح‌های تربیتی مادران بہ منظور آموزش نحوه تربیت کودکان برای مسجدی شدن
۶. توسعہ تعامل با انجمن‌های اولیا و مربیان مدارس جهت تبیین اهمیت تعامل دانش‌آموزان با مسجد برای والدین
۷. حمایت از برگزاری اردوہا و مسابقات خانوادگی مسجد محور
۸. اولویت‌بندی مسائل کودک و نوجوان و تأمین زیرساخت لازم و حمایت از متخصصین جهت برگزاری کلاس‌های آموزشی و مشاورہ تربیتی برای خانوادہ‌ها در مسجد

« هدف کلان ۲

نقش آفرینی موثر آموزش و پرورش در استفاده از ظرفیت مساجد در امر تعلیم و تربیت

راهبرد ۱

تأمین زیرساخت‌های فکری و اجرایی ترویج فرهنگ نماز و مسجدی شدن در بین کودکان و نوجوانان با همکاری آموزش و پرورش

« اقدامات

۱. حمایت از حضور جوانان دارای روحیه انقلابی و مسجدی در قالب مدیر، کادر اجرایی و معلمان مدارس
۲. همکاری با وزارت آموزش و پرورش به منظور بازنگری در محتوای کتب درسی و پررنگ کردن نقش مسجد و نماز جماعت در محتوای آموزشی معارف اسلامی
۳. تعامل با وزارت آموزش و پرورش به منظور طراحی و تدوین سبک زندگی مسجدی و ارائه آن به دانش آموزان از طریق کتب درسی با هدف جذب کودکان و نوجوانان به مسجد
۴. طراحی و تدوین کتاب درسی (فرهنگ مسجدی) برای دوره‌های دبیرستان و راهنمایی با تعامل و همکاری آموزش و پرورش
۵. همکاری با آموزش و پرورش جهت اجرای بهتر مسابقات اذان و نماز جهت تحقق هر چه بهتر فرهنگ مسجدی
۶. توسعه همکاری با مدارس به منظور برقراری ارتباط بین ائمه جماعت و مربیان مسجد با دانش آموزان از طریق انجام مشاوره مذهبی با دانش آموزان
۷. زمینه‌سازی به منظور اصلاح ملاک‌های ارتقاء معلمان در راستای تلاش برای ایجاد ارتباط و تعامل بین دانش آموز و نماز و مسجد

توسعه و تسهیل تعامل مسجد و مدرسه با هدف انس دانش آموزان با مسجد

« اقدامات

۱. تدوین طرح جامع ارتباط مدرسه و مسجد به منظور سوق دهی دانش آموزان به مسجد با استفاده از ابزارهای تشویقی مدرسه و ابزارهای جذبی مسجد
۲. الگوسازی و تجلیل از مصادیق تعامل بهینه مسجد و مدرسه جهت حضور جمعی کودکان و نوجوان در مسجد
۳. زمینه سازی جهت نقش آفرینی معلمان دین و زندگی در مساجد با همکاری وزارت آموزش و پرورش
۴. توسعه همکاری با مدارس به منظور برگزاری نماز جماعت ظهر مدارس در نزدیک ترین مسجد به منظور انس دانش آموزان با نماز جماعت و مسجد
۵. برقراری ارتباط بین مدارس و تشکل های فرهنگی مسجد به منظور برگزاری مراسم جشن تکلیف در مسجد
۶. برگزاری برنامه تجلیل از دانش آموزان برتر در مسجد
۷. توسعه تعامل با آموزش و پرورش و مدارس به منظور برگزاری کلاس های تقویتی مدارس در مساجد و حمایت مادی و معنوی از این گونه اقدامات
۸. الگوسازی و ترویج برگزاری اردوهای تفریحی برای دانش آموزان مدارس نزدیک به مسجد با هدف جذب آن ها به مسجد
۹. توسعه همکاری با آموزش و پرورش به منظور برگزاری اردوهای بازدید دانش آموزان از مساجد برتر به منظور ارتقا ذهنیت و باورهای آن ها نسبت به کارکردهای مسجد
۱۰. توسعه همکاری با مدارس به منظور برگزاری برنامه های مناسبی مسجد در مدارس

۱۱. ایجاد سازوکاری به منظور به کارگیری از معلمین، اساتید و افراد صاحب تجربه مسجد و محله برای برگزاری کلاس های کمک درسی و فوق برنامه برای دانش آموزان مسجدی
۱۲. تلاش رسمی (حقوقی و مالی) و غیررسمی (ارتباطی) و ارتباط گیری بانهادها و افراد مؤثر برای احداث یا انتقال فیزیکی مدارس و آموزشگاه ها و مساجد به مجاورت یکدیگر
۱۳. حمایت از الگوهای تربیتی-آموزشی مسجد محور به منظور اشاعه در سال های بعد

« هدف کلان ۳

مسئولیت‌پذیری سازمان‌های متولی فرهنگ در تعامل گسترده با مسجد در حوزه کودک و نوجوان

راهبرد ۱

تعامل سازنده با حوزه‌های علمیه و فعال‌سازی ظرفیت‌های آن در راستای گسترش فرهنگ نماز و مسجد در بین کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. تلاش در راستای تأسیس رشته مدیریت مسجد و تصویب سرفصل‌های مدیریت مسجد در درس رسمی حوزه علمیه
۲. شناسایی و تعامل با مراکز تربیت مبلغ و طلاب علاقه‌مند به فعالیت در حوزه کودک و نوجوان و حمایت هدفمند از ایشان
۳. تعامل با حوزه‌های علمیه به منظور رفع کمبود امام جماعت در مساجد و تلاش در راستای مسئولیت‌پذیر نمودن حوزه‌های علمیه نسبت به مساجد اطراف آن مراکز
۴. برگزاری دوره آموزشی برای طلاب به منظور آشنایی با روش‌های تبلیغ برای کودکان و نوجوانان و جذب آن‌ها با همکاری حوزه‌های علمیه
۵. توسعه تعامل با حوزه‌های علمیه به منظور زمینه‌سازی برای برگزاری حلقه‌های معرفت در مساجد با محوریت طلاب و تقسیم‌بندی سنی مخاطبین
۶. مطالبه و همکاری با حوزه‌های علمیه، علماء و فضایی حوزوی به منظور پرداختن به مباحث فقهی مسجد، کودک و نوجوان و برگزاری درس خارج تربیت اسلامی مسجد محور

تقویت تعامل با رسانه ملی و استفاده از ظرفیت آن با هدف گسترش فرهنگ و ارزش‌های مسجدی در بین کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. ارتباط نهادی با رسانه ملی و انعقاد تفاهم‌نامه برای بهره‌گیری از ظرفیت رسانه ملی به منظور نگرش‌سازی و ارزش‌آفرینی نماز و مسجد در ذهن و اندیشه کودک و نوجوان
۲. تعامل با صداوسیما به منظور تلاش برای جلوگیری از پخش برنامه‌های جذاب و پرمخاطب کودکان و نوجوانان در ساعات نزدیک به نماز
۳. همکاری در انجام طرح‌های مشترک هنری، سینمایی و مطبوعاتی به منظور ترویج فرهنگ نماز و مسجد در بین کودکان و نوجوانان
۴. حمایت مادی و معنوی و نرم‌افزاری از ساخت مستند برای تقویت جایگاه و تبیین ابعاد مسجد برای قشر کودک و نوجوان

توسعه تعامل با سازمان های عمومی و متولی فرهنگ با رویکرد وظیفه مداری همگان در عمران مادی و معنوی مساجد

« اقدامات

۱. گفتمان سازی و تغییر نگرش متولیان فرهنگی- تربیتی و آموزشی کشور نسبت به جایگاه محوری مسجد در منظومه تربیتی کودک و نوجوان
۲. شناسایی و طبقه بندی نهادهای فعال در حوزه فرهنگ و کودک و نوجوان و برنامه ریزی تعامل با ایشان
۳. همکاری با وزارت فرهنگ و ارشاد و بنیاد بازی های رایانه ای با هدف حمایت از ساخت بازی های استراتژیک با محوریت مسجد در محله یا شهر
۴. همکاری با سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز توسعه رسانه های دیجیتال وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات با هدف طراحی، ایجاد و توسعه پورتال وبانک جامع اطلاعاتی نهادهای فرهنگی مردم نهاد در راستای همگرایی و همسوسازی اقدامات فرهنگی- تربیتی برای کودکان و نوجوانان
۵. توسعه تعامل با نهاد کتابخانه های عمومی کشور به منظور اختصاص بخشی از کتابخانه ها به کتاب هایی با موضوع کودک، نوجوان، نماز و مسجد و تأسیس کتابخانه زیر نظر مسجد
۶. همکاری با کانون پرورش فکری کودکان، نهادها و شرکت های خصوصی مشابه در طراحی، تأمین و توزیع محصولات فرهنگی و اسباب بازی مسجد محور برای کودکان و نوجوانان
۷. همکاری با نمایشگاه های کتاب به منظور ایجاد غرفه ای با موضوع ارتباط کودکان و نوجوانان با مسجد

۸. همکاری با شهرداری و واحدهای تابعه آن در عمران مادی مساجد و شاداب‌سازی و متناسب‌سازی پیرامون آن برای کودکان و نوجوانان

۹. زمینه‌سازی نزدیکی مهدهای کودک به مسجد از طریق حضور دسته‌جمعی کودکان در مسجد و اختصاص فضا برای نگهداری کودکان در جوار مسجد

« هدف کلان ۴ »

بر خور داری از پشتوانه‌های سیاستی و قانونی پویا، بروز شده و تسهیل کننده تعامل مسجد و کودک و نوجوان

راهبرد ۱

تلاش برای تأمین پشتوانه‌های کلان سیاستی و قانونی در راستای تسهیل تعامل مسجد با کودک و نوجوان با رعایت اقتضائات فرهنگی مناطق مختلف کشور

« اقدامات »

۱. مطالبه‌ی توجه بیش تر به الگوی تربیت مسجد محور کودک و نوجوانان در بخش توسعه فرهنگی برنامه‌های پنج ساله توسعه
۲. تلاش برای تدوین، روز رسانی و پیگیری اجرای سیاست‌های کلان تربیت مسجد محور از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی
۳. طراحی و تدوین سیاست‌های کلان برنامه‌ریزی فرهنگی متناسب با نیازهای کودک و نوجوان با رویکرد مسجد محور در مرکز رسیدگی به امور مساجد
۴. طراحی و تدوین سیاست‌های کلان نماز و مسجد به منظور گسترش فرهنگ نماز و مسجد در بین کودکان و نوجوانان و رفع موانع و آسیب‌ها توسط ستاد اقامه نماز کشور
۵. لحاظ پیوست مسجدي ذیل پیوست فرهنگی برای همه پروژه‌های فرهنگی، اجتماعی و عمرانی توسط مجلس شورای اسلامی
۶. زمینه‌سازی به منظور اختصاص درصدی از بودجه عمومی کشور به فعالیت‌های فرهنگی - تربیتی مساجد توسط مجلس شورای اسلامی
۷. زمینه‌سازی قانونی و سیاستی برای ارائه خدمات عمومی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های بخش عمومی به مردم از طریق مساجد

زمینه‌سازی برای تسهیل تعاملات مسجد با سازمان‌ها و نهادهای عمومی و فرهنگی با تأکید بر افزایش مسئولیت‌پذیری و نقش‌آفرینی ایشان در حوزه تربیت مسجدمحور کودکان و نوجوانان

« اقدامات

۱. زمینه‌سازی تقسیم‌کار فعالیت‌های فرهنگی-تربیتی در میان سازمان‌های متولی کودکان و نوجوانان با تأکید بر نقش اساسی مسجد از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی
۲. تأمین تمهیدات قانونی و سیاستی برای تقسیم‌کار مأموریت‌های سازمان‌های مرتبط با مسجد در حوزه سخت‌افزار از طریق لایحه دولت یا طرح‌های مجلس شورای اسلامی
۳. زمینه‌سازی برای تعامل و همسوسازی گونه‌های مختلف تشکل‌های فرهنگی با مساجد در امر تعامل با کودک و نوجوان از طریق ارتقای نقش اساسی مساجد در چارچوب نهادی نقشه‌مهندسی فرهنگی کشور
۴. زمینه‌سازی جهت افزایش مشارکت نهادها و سازمان‌های بخش عمومی کشور در امر اعتلای مساجد
۵. ایجاد امکان قانونی برنامه‌ریزی و نظارت بر عملکرد فعال نهادهای تربیتی محله برای شورای فرهنگی مسجد محلات (فرهنگ‌سراها، سرای محله‌ها، مهدهای کودک، آموزشگاه‌ها، کانون‌های پرورش فکری، کتابخانه‌ها و کتاب‌فروشی‌ها، سینماها و)

تدوین بسته‌های قانونی، سیاستی و اجرایی حمایت از تعاملات مسجد با دانش آموز

« اقدامات

۱. تدوین و پیش‌نهاد طرح نظام جامع تربیت کودکان و نوجوانان با تأکید بر تعامل مسجد، خانواده و مدرسه با همکاری شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی
۲. مطالبه بازنگری در ارکان تربیت رسمی کشور در سند تحول آموزش و پرورش با هدف تحقق نقش اساسی مسجد در تربیت دانش آموزان
۳. فراهم کردن تمهیدات قانونی عضویت نماینده‌ای از مساجد و سازمان‌های مردم‌نهاد در شورای عالی آموزش و پرورش
۴. فراهم نمودن امکان قانونی عضویت نماینده مساجد محله در هیئت امنای مدارس محله و عضویت مدیریت مدارس در هیئت امنای مساجد
۵. ایجاد سازوکار مناسب برای اقامه نماز جماعت مدارس در مسجد نزدیک به مدرسه

